

Índex

Presentació	5
Entitats del Consens	9
Les propostes del Consens	15
1. Habitatge	15
1.1. L'habitatge com a factor d'integració. Situació de partida	
1.2. Objectius del Consens	
1.3. Propostes i recomanacions	
2. Treball	20
2.1. Inserció laboral de la immigració. La situació de partida	
2.2. Objectius del Consens	
2.3. Propostes i recomanacions	
3. Salut	26
3.1. La sanitat: immigració i diversitat. La situació de partida	
3.2. Objectius del Consens	
3.3. Propostes i recomanacions	
4. Educació i cultura	30
4.1. Educació i cultura dins i fora de l'escola. La situació de partida	
4.2. Objectius del Consens	
4.3. Propostes i recomanacions	
5. Exclusió social i serveis socials	35
5.1. La inclusió social. La situació de partida	
5.2. Objectius del Consens	
5.3. Propostes i recomanacions	
6. Interculturalitat i religió	40
6.1. La interculturalitat i el diàleg interreligiós. La situació de partida	
6.2. Objectius del Consens	
6.3. Propostes i recomanacions	
7. Participació política i ciutadania	46
7.1. Presència pública i participació política de la immigració. La situació de partida	
7.2. Objectius del Consens	
7.3. Propostes i recomanacions	
8. Migració i codesenvolupament	50
8.1. El vincle entre migració i desenvolupament als països d'origen. La situació de partida	
8.2. Objectius del Consens	
8.3. Propostes i recomanacions	
ANNEX: Conclusions més importants per a la seva difusió davant l'opinió pública	56

Presentació

Ens reconeixem com a societat d'immigració

Vivim en un món globalitzat en el qual els capitals es mouen, les empreses es deslocalitzen, les multinacionals acumulen quantitats cada vegada més grans de riquesa i poder, la informació s'internacionalitza, les comunicacions uneixen gairebé tots els punts del planeta; un món en el qual, a més, la distribució de la riquesa és cada vegada més desigual i on continuen produint-se crisis en nombrosos països africans, asiàtics i llatinoamericans, al costat de conflictes econòmics, ètnics, religiosos i mediambientals; un món on es donen, com a conseqüència de tot això, grans moviments humans.

Les migracions tenen a veure amb les diferències creixents de renda entre els països d'origen i els de recepció; amb les polítiques neoliberals imposades durant dècades des d'organismes com el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial i l'Organització Mundial del Comerç; amb la imposició de les regles del joc per part dels països rics (per exemple, les que afecten als intercanvis agrícoles); amb els conflictes i la violació dels drets humans en molts països en vies de desenvolupament, que arriben a provocar èxodes massius per fugir de guerres, genocidis i altres situacions. Les migracions també tenen a veure amb els diferents processos demogràfics que es viuen en l'occident desenvolupat, sobretot per l'envelliment de la població. I amb altres factors, com ara les noves possibilitats que han obert les comunicacions ràpides i barates.

D'altra banda, les migracions no són quelcom nou; les migracions han anat dibuixant el món actual, han existit sempre i seguiran existint. Les migracions actuals poden ser una conseqüència de les injustícies i les desigualtats a escala mundial, però també són un exemple de la capacitat de superació i resiliència de les persones.

Les migracions tenen uns punts d'origen i uns altres de destinació. La sortida de persones dels seus països d'origen queda explicada pels aspectes que acabem de comentar, entre d'altres. En la seva gran majoria, els moviments migratoris tenen un component laboral (encara que no només laboral), és a dir, els migrants es dirigeixen a països on esperen trobar feina i millorar les seves condicions de vida. I aquí trobem l'altre aspecte important, sense el qual no és possible explicar els processos migratoris: la necessitat de mà d'obra immigrada per part dels països de recepció.

Els països receptors d'immigració ho són perquè la seva economia la demana. En el cas de Catalunya, i a l'Estat espanyol, hi ha unes causes intrínseques que expliquen l'auge de la immigració que rep, com ara la naturalesa del nostre desenvolupament demogràfic i les característiques del nostre mercat laboral. En l'apartat sobre treball en comentarem algunes.

El que ens ha convertit en país d'immigració difícilment es modificarà en el futur. Som un país d'immigració i ho continuarem sent indefinidament. El nostre desenvolupament demogràfic, econòmic i cultural ja ha incorporat la immigració com a factor estructural.

La immigració que rebem engloba realitats molt diferents depenent del país d'origen, de la classe social a la qual es pertany, de l'experiència vital de cada immigrant, dels recursos personals, el nivell formatiu, etc. Per tant, caldrà tenir en compte aquesta diversitat i heterogeneïtat perquè aquesta diversitat de realitats condicionarà també la diversitat de situacions en que es trobaran en el nostre país i les seves possibilitats d'integració i/o inclusió.

El Consens Social sobre Migracions com a projecte de futur

En els últims anys, el nombre de persones immigrades ha crescut de manera important a Catalunya. Aquest fet no és independent d'un procés d'abast molt més ampli que s'està donant al planeta. El nou context global ens porta a contemplar els problemes dels països del Nord i del Sud com un tot interrelacionat en què la mobilitat social és el denominador comú del nostre temps. Sempre hi ha hagut migracions, però és de fa poc que aquest fet s'ha convertit en un dels principals focus d'atenció. A Catalunya, els esdeveniments han superat totes les previsions que s'havien fet. Les conseqüències són la manca de planificació i d'inversió en els recursos necessaris per fer efectiva l'acollida d'aquesta nova immigració. La immigració continuarà creixent en el futur, i per tant, el que ens cal és adaptar la nostra percepció de l'assumpte i les nostres estructures socials a aquesta realitat.

El tractament polític i social que fins ara hem donat a la immigració (si bé ja ha començat a canviar) ha estat centrat en les respostes a curt termini al que se'ns presentava com a "problemes". La legislació a l'Estat espanyol sobre immigració (com a part d'una política de la Unió Europea basada en la defensa de les fronteres exteriors en contra de la immigració) s'ha basat en l'obsessió pel control de les entrades al país i ha col·locat la major part dels immigrants en la il·legalitat, convertint la immigració en un potent factor d'exclusió social. Des de la política, la immigració s'ha tractat amb por, i por és el que s'ha fet sentir al conjunt de la societat a través de representacions d'invasió, d'augment de la conflictivitat, de xocs culturals, etc.

Des de la societat civil han estat moltes les entitats que han volgut oposar-se a aquesta visió de les coses. El teixit associatiu ha assumit el procés d'acollida de les persones immigrades, especialment d'aquelles que no tenen una situació regularitzada. Les entitats han fet una funció subsidiària de les diferents administracions. Els darrers anys aquestes tasques han crescut exponencialment, de manera que també les institucions públiques (en especial locals i autonòmiques) han començat a desenvolupar actuacions dirigides a aconseguir una major integració entre població immigrant i societat receptora. Tot plegat ha obert el camí cap a un tractament de la immigració diferent del que s'ha estat donant fins ara.

Tenim la responsabilitat compartida d'aprendre a crear mecanismes que afavoreixin la inclusió de l'altre, i el repte de redefinir un model d'interculturalitat a Catalunya. Aquesta responsabilitat, no només afecta les administracions i les institucions públiques, és un repte del conjunt dels agents socials. També en som responsables

les entitats i associacions culturals, educatives, esportives, de lleure, les organitzacions sindicals, empresarials, els mitjans de comunicació, etc.

El repte és definir un nou tractament de les migracions que ens serveixi per a les properes dècades, i fer-ho amb el concurs de tota la societat. Les entitats socials, les institucions públiques, el món de l'empresa, etc. És responsabilitat de tothom trobar aquesta nova forma d'abordar les migracions de manera que ens permeti superar les pors i els prejudicis que s'han anat gestant respecte d'aquest fet, i que elimini els potents factors d'exclusió social que s'han anat construint.

El futur de plena convivència en la societat catalana passa necessàriament per promoure l'equiparació de drets. Es considera que l'accés a serveis com l'ensenyament, la salut, l'habitatge, el treball i l'aprenentatge de la llengua, en condicions d'igualtat és un factor clau d'integració. Així com també la participació i la relació en els diversos àmbits socials. Promoure i afavorir l'accés a aquests drets comporta una voluntat política, però no únicament, ja que el tracte que es vulgui donar a la població d'origen immigrant dependrà, en bona part, del conjunt dels ciutadans, associacions i organitzacions diverses. El Consens Social sobre Migracions pretén implicar el conjunt de la ciutadania en un debat per definir un model d'inclusió, que fomenti els valors comuns, els valors democràtics de la nostra societat, alhora que respecti la pluralitat de la nostra societat, per tal d'avançar en la construcció d'un nou horitzó comú.

El procés del Consens Social a Catalunya

El Consens Social sobre Migracions neix en l'àmbit estatal com a proposta conjunta de Càritas i CEAR (Comisión Española de Ayuda al Refugiado). S'inicia al 2004 amb un conjunt de debats en els quals participaren diversos experts i persones vinculades a l'estudi de les migracions, amb l'objectiu d'elaborar un document de partida útil per desenvolupar els debats entre les entitats.

Aquest procés s'inicià a Catalunya al 2005, partint del document estatal però amb dos objectius: el de contribuir al procés estatal i el de crear un marc català de consens. Les entitats promotores a Catalunya són Càritas diocesana de Barcelona i la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, però d'immediat s'hi sumaren un conjunt d'entitats, que tot seguit enumerem, constituint-se com a Xarxa Impulsora, i moltes altres participaren en els tallers temàtics que es van organitzar.

Aquest document neix amb les aportacions de les entitats que van participar als diferents tallers del Consens Social sobre Migracions que es van celebrar a Barcelona, Girona, Lleida, Vic i Tarragona. I que va ser sotmès a debat i consensuat en les Jornades de treball que es van celebrar els dies 21 i 22 d'abril del 2006.

Entitats del Consens

Xarxa Impulsora:

- Asociación de Ecuatorianos en Catalunya
- Associació de Dones E'WAISO IPOLA
- Associació de Uruguayos en Catalunya
- Associació Catalana de Municipis i Comarques (ACMC)
- Associació Romanesa de Catalunya (ASOCROM)
- Associació Sociocultural Ibn Batuta
- Associació GRAMC
- Càritas diocesana de Barcelona
- Casal Argentí a Barcelona
- Centre Especial de Recerca en Teories i Pràctiques Superadores de Desigualtats (CREA)
- Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat
- Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya (CONFAVC)
- Confederació Empresarial Comarcal de Terrassa (CECOT)
- Coordinadora de les Associacions Senegaleses a Catalunya
- Cristianisme i Justícia
- Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB)
- Federació de Municipis de Catalunya
- Federación de Entidades Latinoamericanas de Cataluña (FEDELATINA)
- Fòrum Intercultural de Vic
- Fundació Bayt-al-Thaqafa
- Fundació Migra Studium
- Justícia i Pau
- KALIPI (Consejo Líderes Filipinos BCN)
- Promocions. Xarxa de Coneixement
- SOS Racisme
- Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

A més a més de les anteriors, en la primera ronda de tallers hi van participar persones de les següents entitats:

- 9 Barris Acull
- Ajuntament de Barcelona - Gabinet Tècnic d'Immigració
- Ajuntament de Cerdanyola del Vallès
- Ajuntament de Sabadell
- Ajuntament de Sant Cugat
- Ajuntament de Viladecans
- Associació Atlàntida Professionals per la Interculturalitat
- Associació Benallar
- Associació Cristianisme Segle XXI
- Associació Servei Solidari
- Asociación de trastornos de ansiedad - Grupos de ayuda mutua

- Associació de veïns - Collblanc - La Torrassa
- Centre Islàmic "Camí de la Pau"
- CETR (Centre d'Estudi de les Tradicions Religioses)
- CIVIC
- CODES-CAM (Cooperació pel Desenvolupament al Camerún)
- Comunitat Jueva BET Shalom de Catalunya
- CON VI VIM
- Cooperativa Creant
- Delegació Diocesana de Pastoral Social (Plataforma d'Entitats Cristianes amb la Immigració)
- EXIL
- FACEPA
- Federació Catalana APPS pro Persones amb Retard Mental
- Federación de Asociaciones Rumanas de Cataluña y Levante
- Fundació Catalana de l'Esplai
- Fundació Ciudad de Viladecans
- Fundació Clariana
- Fundació Comtal
- Fundació La Caixa
- Fundació Marianao
- Fundació Ramon Trias Fargas
- Fundació Societat i Cultura. FUSIC
- Fundació Un Sol Món
- Fundació Integramenet
- Generalitat de Catalunya - Direcció General d'Habitatge
- GREDI – UB
- GRIIP – UPF
- Hospital Sagrat Cor de Martorell
- Hospital Vall Hebron (Serv.Psiquiatria)
- Interculturalitat i Convivència
- Latinoamèrica Exterior. El periódico de los Inmigrantes y retornados
- Llar de Sta.Isabel
- Llum del Nord (Ass. per la ciutadania i la Cooperació entre pobles)
- Nuevos Colectivos
- Observatori del Tercer Sector
- Parròquia Sant Jaume de Salt
- Plataforma Poble Sec per a Tothom
- PROBENS (Associació per a l'Estudi i Promoció del Benestar Social)
- Salud y Familia
- Sant Joan de Déu (Serveis Socials)
- SOM - APRISE
- SURT

En els Tallers celebrats a Girona van participar-hi persones de les següents entitats:

- ACAS Anti Sida Girona
- ACCEM
- Ajuntament de Arbúcies
- Ajuntament de Salt
- Ajuntament de Figueres
- Ajuntament de Girona
- Ajuntament de Lloret de Mar

- Ajuntament de Platja d'Aro
- Amic-UGT
- Asdiqa (Ass. Catalano-Marroquina de la Bisbal d'Empordà)
- Associació ADERSC
- Associació Àkan
- Associació d'orientació laboral i empresarial de les comarques gironines
- Associació Gironina del Síndrome de Fatiga Crònica
- Aula d'Adults de Palafrugell
- Aula d'Adults de Salt
- Aula d'Adults de Torroella
- Banyoles Solidària
- Biblioteques de Salt
- Càritas Girona
- Càtedra d'Immigració, Drets i Ciutadania. UdG
- Càtedra UNESCO de Desarrollo Humano Sostenible
- CDIAP Pla de l'Estany
- Centre Penitenciari de Quatre Camins
- Consell Comarcal Baix Empordà
- Consell Comarcal Gironès
- Consell Comarcal Pla de l'Estany
- Consell Comarcal Ripollès
- Coordinadora d'entitats de Girona (Ce.dre)
- Dar Salam
- EAP
- EINA
- Escoltes Catalans (Equip d' Interculturalitat)
- Fundació Ser.Gi
- GRAMC
- Grup d'ampordanesos i ampordaneses per la solidaritat
- Hospital Josep Trueta
- Institut Català de la Salut
- IRES
- Parròquia Sta. Eugenia de Ter
- SAI-Càritas
- SAPIR
- SIC Hospital Sta. Caterina

En els Tallers celebrats a Vic van participar-hi persones de les següents entitats:

- ACSAO
- Ajuntament de Vic
- Allbecon Spain ETT
- Amic Amazigh
- Àrea de Convivència Ciutadania (Ajuntament de Vic)
- Associació de Ghanesos
- Centre Cultural Islàmic
- CITE Vic i Manlleu
- Consell Comarcal d'Osona
- Consell Empresarial d'Osona

- Consorci de Normalització Lingüística
- Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat

En els Tallers celebrats a Lleida van participar-hi persones de les següents entitats:

- Ajuntament Agramunt
- Associació AMIC
- Associació APRISE
- Associació CIVIC
- Associació Veïns de Lleida
- APLOELL
- Centre Alins
- CPNL
- FCUS - UT Lleida
- Fundació AMIC (APRENDRE A APRENDRE)
- Fundació Jovent
- Institut Municipal de Treball Salvador Seguí
- Oriol Pagès Perruquers
- Pla Immigració Consell Comarcal Urgell
- Regidoria de Cooperació, Ciutadania i Immigració. Ajuntament de Lleida
- Regidoria de Treball. Ajuntament de Lleida
- Secretaria per a la Immigració. Delegació de Lleida
- Serveis Socials .Ajuntament de Lleida
- Universitat de Lleida

En els Tallers del Consens a Tarragona van participar-hi persones de les següents entitats:

- Ajuntament de Salou
- Ajuntament de Vilaseca
- Col·legi d'Educatrices i Educadors Socials de Catalunya (CEESC)
- Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat
- Consell Comarcal del Baix Ebre
- Consell Comarcal del Baix Penedès
- Consell Comarcal del Tarragonès
- Fundació FIAS
- Secretaria per a la Immigració
- Universitat Rovira i Virgili

A les jornades de treball del Consens celebrades els dies 21 i 22 d'abril a l'IEmed hi van participar més de 130 persones de les següents entitats:

- ACISI Gabinet d'Estudis Socials
- Ajuntament de Barberà del Vallès
- Ajuntament de Barcelona
- Apropem-nos
- APPS – Federació catalana pro persones amb retard
- Associació Atlàntida. Professionals per la interculturalitat

- ASOCROM
- Associació Catalana de Municipis i Comarques de Catalunya
- Associació CIVIC-Promocions
- Associació Cultural Ibn Batuta
- Associació Equatorians de Catalunya
- Associació de dones E'WAISO IPOLA
- Associació de Treballadors Paquistanesos de Catalunya
- AUC. Associació d'Uruguayos de Catalunya
- ATIMI Catalunya
- BENALLAR
- Canal Latino
- Càritas diocesana de Barcelona
- Caritas Espanyola
- CEAR
- CECOT
- CEESC
- Centre Obert Don Bosco
- CODES-CAM
- Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat
- Comunitat Jueva Bet Shalom de Catalunya
- CONFAVC
- CONFAVC Sabadell
- Consell Comarcal del Penedès
- CONVIVIM
- Coordinadora d'associacions de senegalesos de Catalunya
- CREA
- Cristianisme i Justícia
- El Hispano
- EUTSES – Fundació Pere Tarrés – Ramón Llull
- EXIL
- FACEPA
- FAVB
- FEDELATINA
- Federació d'Associacions de Veïns de Sabadell
- Federació de Municipis de Catalunya
- Fundació Catalana de l'Esplai
- Fundació Clariana
- Fundació Escolta Josep Carol
- Fundació Integramenet
- Fundació Joan XXIII
- Fundació Marianao
- Fundació Migra-Studium
- Fundació Pere Tarrés- Moviment de Centres d'Esplai
- Fundació Un Sol Món
- Fundación del Secretariado Gitano
- GRAMC

- GREDI- Universitat de Barcelona
- GRIIP. Universitat Pompeu Fabra
- Justícia i Pau
- KALIPI
- Latinoam rica Exterior
- Lliga dels Drets dels Pobles
- Llum del Nord. Associació per la Ciutadania i la Cooperació
- 9 Barris Acull
- Nuevos Colectivos
- Observatori del tercer Sector
- Parròquia Sant Jaume de Salt (Girona)
- PROBENS
- Revista Catalina
- SCAI
- SOS Racisme
- SURT
- UdG. C tedra d'Immigració, Drets i Ciutadania

Les propostes del Consens

1. Habitatge

1.1 L'habitatge com a factor d'integració. Situació de partida

L'habitatge és un bé de primera necessitat, element clau d'integració i d'inclusió i recurs imprescindible per evitar el desarrelament, per ajudar les persones a l'estabilitat personal i familiar, i per a incidir en els plans comunitaris i de participació. Disposar d'un habitatge digne està definit en el nostre ordenament jurídic com un dret, dret del qual també ha de gaudir la població immigrada que viu a casa nostra. Tanmateix, les polítiques d'habitatge que s'han estat fent a Catalunya, i a l'Estat espanyol, han provocat que aquest dret bàsic sigui considerat més com a bé de consum que com un dret. Aquest problema no només afecta la població immigrada, sinó el conjunt de la població:

- ✓ Els preus de l'habitatge són cada cop més abusius.
- ✓ L'oferta d'habitatge públic, tant de compra com de lloguer, ha estat fins ara molt escassa. Particularment l'habitatge social de lloguer.
- ✓ La legislació que hem tingut ha considerat l'habitatge com un bé de consum, de mercat i d'inversió, i no pas com un bé públic equiparable a la sanitat i a l'educació.

La població immigrada pateix aquestes condicions generals, però, a més, viu en situació de desavantatge, donada la seva situació d'instabilitat, tant administrativa com laboral, la menor disposició de recursos econòmics per part de les persones immigrades que envien diners als seus familiars, i també per la discriminació que pateixen.

- ✓ La discriminació en l'accés a l'habitatge és important, encara que de vegades és difícil de denunciar a causa de la sofisticació que ha anat adquirint. I es manifesta tant en la compra d'habitatge com en el de lloguer.
- ✓ Els ajuts públics per a la compra d'habitatge, que són molt restrictius per al conjunt de la població, encara ho són més per a les persones immigrades. Els barems que s'utilitzen exclouen molts supòsits en els quals incorren els immigrants. Però és que, a més a més, la població autòctona sovint s'oposa al fet que l'adjudicació d'habitatge públic sigui igual per a tothom, perquè considera que les famílies immigrades tindran una puntuació més alta a l'hora d'optar a un habitatge. Tot això té la seva traducció en afirmacions com «tots els habitatges públics que es construeixen van a parar als immigrants», afirmació que tradueix l'estat de tensió, i fins i tot de racisme, que pot acompanyar el problema de

l'habitatge. Això provoca mesures que resten possibilitats a les famílies immigrades.

- ✓ La població immigrada ha incrementat notablement la demanda d'habitatge de lloguer. L'actual oferta, que és escassa, ha permès situacions molt discriminatòries que es fan paleses en les traves i recels amb que es troben alhora de buscar pis de lloguer, que van des de l'exclusió de certes zones fins a l'exigència de condicions econòmiques difícils de complir.
- ✓ L'allotjament d'emergència necessari per atendre determinades situacions de primera acollida és gairebé inexistent.

Com a resultat de tot això han sorgit noves condicions que ens parlen de la situació estructural de desigualtat que pateixen les famílies immigrades:

- ✓ Part de la població immigrada ha buscat alternatives en el sotsarrendament (d'habitacions o fins i tot de llits).
- ✓ S'ha creat un submercat d'habitatge per a immigrants que pot qualificar-se de mercat d'infrahabitatge: lloguer d'habitacions, de pisos de molt baixa qualitat, etc. Aquest submercat té circuits propis i es caracteritza pel fet que els preus que dominen no són més baixos que els del mercat ordinari.
- ✓ Tot això ve acompanyat d'una major concentració de la població immigrada en zones urbanes on el submercat de l'habitatge és més factible. Podem dir que a Catalunya aquest fet no s'ha traduït encara en la formació de les *banlieus* franceses, però això no evita que hi hagi el risc d'avançar cap aquesta direcció.

1.2. Objectius del Consens

Per tal que l'habitatge sigui un servei a una societat cohesionada i integrada en la qual les persones immigrades es trobin en situació de plena equiparació, hem plantejat els següents objectius generals:

- ✓ Desenvolupar el concepte d'habitatge com a bé de primera necessitat al qual totes les persones tenen dret, sigui quina sigui la seva procedència o situació administrativa. Promoure una visió política que tendeixi a concebre l'habitatge com a dret bàsic i com a servei públic quan parlem d'habitatge social.
- ✓ Fer efectiu el dret mitjançant l'ampliació constant de l'oferta d'habitatge públic.
- ✓ Potenciar la cultura del lloguer sostenible mitjançant polítiques públiques de lloguer protegit.
- ✓ Desenvolupar la igualtat de tracte en totes les formes d'accés a l'habitatge, sigui de compra o de lloguer, i eliminar les situacions de discriminació que s'han instaurat a les nostres ciutats.

- ✓ Integrar les persones immigrades a les grans ciutats, evitant la formació de guetos o de zones d'especial concentració migratòria, afavorint la distribució per tot el teixit urbà.
- ✓ Aconseguir que la pertinença al barri i a la ciutat impliqui tots els veïns i veïnes, sense distinció de procedència, amb igualtat d'accés a tots els recursos de participació i a tots els serveis.

1.3. Propostes i recomanacions

Juntament als objectius exposats, s'han consensuat les propostes i recomanacions següents:

A les Administracions públiques:

1. Incrementar, d'una banda, els plans de construcció d'habitatge de protecció oficial i socials, assegurant que aquests no es converteixin posteriorment en ofertes de mercat lliure i eliminant, així, la possibilitat que siguin utilitzats després com a inversió amb grans marges de guanys. D'altra banda, les polítiques a favor de l'habitatge públic han de traduir-se en accions a gran escala i amb un suport decidit per a l'opció de lloguer (per exemple, amb la reserva d'habitatge social de lloguer en obra nova, beneficis fiscals per al lloguer, increment de la fiscalitat per als habitatges buits, etc.). A nivell de l'Estat espanyol cal desenvolupar un llei del sòl que garanteixi el dret a l'habitatge que reconeix l'article 47 de la Constitució Espanyola.
2. Regular la intervenció directa de l'Administració en el mercat lliure d'habitatge, actuant també pel que fa a la rehabilitació o remodelació de les zones més deprimides perquè puguin sortir al mercat de venda i per evitar la degradació de zones completes a les grans ciutats. Crear mesures que fomentin l'ús de l'habitatge desocupat, com el gravamen dels pisos buits, així com mesures de penalització per a qui hi especuli.
3. Revisar els barems actuals d'adjudicació d'habitatge públic i protegit, i adequar-los a un plantejament igualitari i equitatiu, que tingui en compte la pluralitat social. Tanmateix, s'ha de facilitar l'accés de la població immigrant i refugiada a les promocions d'habitatge social, reduint-ne els entrebancs administratius (exigència d'un període massa llarg d'empadronament al municipi).
4. L'adjudicació d'habitatge social ha d'anar precedida d'un estudi de les necessitats del demandant i d'un acompanyament social durant el procés, que caldrà revisar en el moment de l'adjudicació.
5. Lluitar contra la discriminació i els abusos en el mercat de lloguer. Facilitar l'accés a la justícia de les persones immigrades, que pateixen abusos especulació o discriminació pel que fa a l'habitatge sigui quina sigui la seva situació administrativa.

6. Incloure, en les polítiques d'acollida, mitjans per tal que la informació necessària sobre habitatge arribi a totes les persones immigrades ja des del moment de la seva arribada.
7. Ampliar el dispositiu d'habitatge d'acollida temporal, com a recurs d'arribada, per a persones immigrants i refugiades que ho necessitin.
8. Regular el sotsarrendament d'habitacions en habitatges compartits per evitar amuntegaments.
9. Desenvolupar la política d'habitatge tenint present un plantejament de distribució de la població immigrada per tot el teixit urbà.
10. Potenciar els serveis de proximitat en els barris, apostant per la metodologia de treball comunitari i en xarxa, cercant la implicació i participació de tots els agents en la recerca de solucions als problemes plantejats.
11. Possibilitar la visita del relator especial de les Nacions Unides sobre el dret a un habitatge adequat al nostre país perquè elabori un informe de l'ONU amb recomanacions de millora de compliment avaluable.

A les entitats financeres:

12. Participar, de forma més àmplia, sobretot per part de les caixes d'estalvis, en la promoció d'habitatge social, posant especial atenció en la canalització dels seus recursos per pal·liar les necessitats existents en el tema d'habitatge.

Als agents immobiliaris:

13. Acabar amb les exigències especials per als immigrants, i per a altres sectors de població i, en general, amb els abusos de lloguer. Anul·lar l'aval bancari que es demana com a garantia; en tot cas, que sigui l'Administració pública el garant davant dels propietaris. Introduir el concepte d'aval social com alternativa a l'aval financer o bancari. Posar fi al cobrament abusiu de fiances i també posar fi a requisits com ara la residència legal o la nòmina.

A la societat civil:

14. Implicar-se en la política d'acollida; pel que fa a l'habitatge, desenvolupar canals per oferir informació i assessorament a totes les persones immigrades, especialment a les que acaben d'arribar.
15. Participar en el disseny de la política d'habitatge i de la de planificació urbanística.
16. Tenir en compte que les reivindicacions d'habitatge per a la població immigrada no són gaire diferents de les que cal fer també per al conjunt de la població. Tot i això, hi ha demandes específiques per als immigrants que les entitats socials han de fer.

A tots els agents implicats:

17. Desenvolupar mecanismes de mediació en què s'hi impliquin les administracions, les entitats socials i, si cal, els agents immobiliaris; mecanismes que serveixin tant per facilitar l'accés a l'habitatge de lloguer com per evitar els abusos i la discriminació. Les entitats sense ànim de lucre poden exercir un paper de mediació entre venedors i arrendataris per tal d'establir una bona comunicació entre ambdues parts i realitzar, a més a més, un seguiment del compliment d'allò que s'ha pactat.

18. Desenvolupar mecanismes de denúncia i control que permetin castigar les persones que abusen de la situació d'indefensió en la qual es poden trobar molts immigrants.

19. Perseguir i controlar totes les associacions que es presentin al mercat com a "Agències", mitjançant avisos publicats en els diaris, i que prestin un aparent servei (intermediari, com si fossin immobiliàries) d'una manera abusiva, fraudulenta i enganyosa.

20. Potenciar la informació a l'opinió pública per desmentir l'existència de discriminació positiva en l'accés dels immigrants a l'habitatge. Dur a terme campanyes de sensibilització i denúncia de les situacions abusives i discriminatòries que pateixen molts immigrants per tal de desfer tots els tòpics i estereotips que s'han instal·lat en la nostra societat. Cal implicar els mitjans de comunicació en aquesta tasca.

2. Treball

2.1. Inserció laboral de la immigració. La situació de partida

La immigració laboral que hi ha hagut a Catalunya, i a l'Estat espanyol, ha sofert un fort creixement els darrers anys. Aquest creixement correspon tant a les baixes o nul·les expectatives que els immigrants trobaven als seus països, com a la demanda que s'ha produït en el nostre mercat laboral. Els immigrants han vingut aquí perquè sabien que hi trobarien oportunitats laborals. Allò que explica el ritme migratori que hem tingut i la forma d'inserció de les persones en aquest mercat laboral són causes intrínseques a la nostra economia i al nostre mercat laboral, ho confirma la disminució de la taxa d'atur malgrat el notable augment de la població laboral degut a la immigració.

- ✓ El creixement del sector de serveis que hem viscut les últimes dècades ha generat un gran nombre de llocs de treball (a l'hostaleria, als sectors relacionats amb l'oci, l'atenció a la gent gran, etc.) d'escàs reconeixement social i per als quals no cal una alta qualificació.
- ✓ El sector de la construcció ha estat un dels principals motors de la nostra economia, i ha necessitat mà d'obra abundant.
- ✓ L'increment de la demanda de mà d'obra ha coincidit amb processos demogràfics i econòmics, així com amb canvis socials i educatius de la societat d'acollida que cada vegada han fet més difícil la cobertura d'aquesta demanda per part de la població autòctona.
- ✓ La immigració ha cobert aquestes necessitats del mercat laboral, i s'ha dirigit sobretot a feines de baixa remuneració, de reduït prestigi, de poc reconeixement social i de gran duresa.

La immigració laboral ha contribuït decisivament al desenvolupament econòmic de Catalunya i de l'Estat espanyol. L'alt índex de desenvolupament econòmic que hi ha hagut els darrers anys ha coincidit amb un fort increment de la immigració.

- ✓ Els sectors econòmics de creixement més dinàmics han estat els sectors que han produït una major ocupació d'immigrants. Alguns d'aquests sectors han fomentat la immigració i s'han beneficiat de mà d'obra barata eludint així la recessió a la qual es veien abocats fa dues dècades. La legalitat i la burocràcia han impedit qualsevol intent empresarial de millorar aquesta situació.
- ✓ La dinamització d'aquests sectors ha contribuït a la creació de llocs de treball, també per a la població autòctona; evidenciant l'error de frases com les que diuen que «els immigrants prenen els llocs de treball als autòctons»; justament ha passat el contrari: la immigració ha suposat la creació de llocs de treball per als autòctons.
- ✓ La contribució de la immigració al desenvolupament econòmic s'ha produït també per l'aparició de noves activitats econòmiques, amb la consegüent creació d'empreses i de noves oportunitats de negoci.

La forma com la immigració ha ingressat al mercat laboral també respon a les característiques de l'estructura econòmica i legal amb què les persones immigrants s'han trobat.

- ✓ Una característica arrelada de l'economia espanyola, anterior a l'arribada de la població estrangera, ha estat l'elevada proporció d'economia submergida. Aquesta situació ha afavorit que una considerable proporció de població immigrada sense residència legal iniciés, si més no, el seu itinerari laboral a l'Estat espanyol en aquest mercat submergit.
- ✓ La normativa d'estrangeria vigent en els últims vint anys ha dificultat força l'entrada legal dels immigrants no comunitaris. Això, juntament amb la gran demanda de mà d'obra immigrada que el nostre mercat laboral ha generat i l'alta proporció d'economia submergida existent, ha tingut com a resultat que la gran majoria dels immigrants no comunitaris hagin passat per períodes d'estada irregular, i que s'hagi donat una forta concentració d'aquesta població en el mercat laboral submergit.
- ✓ La voluntat de molts empresaris de fer contractació legal quan van necessitar mà d'obra immigrada no va ser suficient per corregir la situació. La legalitat i la burocràcia han impedit qualsevol intent empresarial de millorar aquesta situació.

Fins a la regularització de 2005, hi ha hagut un percentatge molt elevat d'irregularitat, que encara està pendent de valoració. Això ha provocat un grau alt d'indefensió per a les persones immigrades.

- ✓ La vulneració dels drets laborals dels treballadors immigrants comença ja en el fet que els que es troben en situació irregular no poden obtenir un contracte de treball ni tampoc, l'alta a la Seguretat Social.
- ✓ Pel que fa als principals sectors que ocupen les persones immigrants (construcció, servei domèstic, hostaleria, etc.), els treballadors immigrants tenen una mitjana de condicions laborals inferior a la dels autòctons, tant pel que fa a salaris, en la jornada laboral, com també en les categories, temporalitat, etc. Si bé hi ha molts empresaris que apliquen als immigrants les mateixes condicions que a la resta, n'hi ha d'altres que es beneficien de la situació d'indefensió d'aquestes persones aplicant-los condicions laborals inferiors.
- ✓ Els treballadors immigrants treballen majoritàriament en categories i sectors laborals per sota del seu nivell formatiu i de la seva experiència laboral. Això és deu tant a les condicions en les que s'ha produït la immigració com a les dificultats que hi ha per al reconeixement dels títols professionals.
- ✓ El servei domèstic és un sector cada vegada més ocupat per població immigrant. Val a dir que a la vulnerabilitat del col·lectiu immigrant hem d'afegir el règim especial que regula el sector i que el situa, pel que fa a drets laborals, en un dels sectors amb pitjors condicions laborals.

2.2. Objectius del Consens

Els objectius generals de consens en l'eix laboral volen corregir totes les situacions de desigualtat que s'han anat creant, amb la finalitat que el treball sigui plenament un factor d'equiparació i d'integració.

- ✓ El mercat laboral de la nostra societat ha de garantir que la legalitat i els drets laborals reconeguts arribin a tot el mercat en la seva totalitat.
- ✓ L'economia submergida, espai principal de les irregularitats i els abusos laborals, ha de desaparèixer. Aquesta desaparició és cabdal, no només per reduir els abusos que pateix la població immigrant, sinó també per a la millora de les nostres estructures socioeconòmiques, per exemple la fiscalitat. L'economia submergida no només afecta els immigrants. És un problema estructural de la nostra economia.
- ✓ La forma d'accés al mercat laboral per part de la població immigrada ha de ser totalment legal des del primer moment. Per aconseguir-ho, a més de combatre l'economia submergida, cal que les polítiques i normatives migratòries s'adeqüin al mercat laboral i així fer legal l'accés laboral de la immigració.
- ✓ Les condicions laborals han de donar-se en plena igualtat; això demana una lluita total contra les estructures discriminatòries o situacions de discriminació que s'han creat.
- ✓ Els agents socials han d'incrementar el seu protagonisme en la gestió del mercat laboral i en el disseny de les formes d'accés a aquest mercat per part de la població immigrada.

2.3. Propostes i recomanacions

Juntament amb els objectius exposats, s'han consensuat les propostes i recomanacions següents:

A les Administracions públiques:

Els canvis necessaris en la legislació sobre immigració seran abordats en un altre document, però entre tot el que s'ha consensuat destaquem aquí alguns aspectes que incideixen directament en la manera i en les condicions en que té lloc la inserció laboral.

21. Malgrat la regularització de 2005, continua essent necessària l'existència de vies de regularització permanent, que permetin sortir de la irregularitat als treballadors immigrants que s'hi troben immersos. Cal trencar els tabús que existeixen en aquest àmbit i simplificar els requisits demanats per accedir a la regularitat, sense fer del retorn al país d'origen una exigència imprescindible. Així mateix, cal dotar de prou personal les oficines que atenen els immigrants, així com facilitar la tramitació de gestions de forma no presencial (mitjançant internet).

- 22.** Facilitar vies de regularització automàtica als sol·licitants d'asil denegat que han treballat legalment.
- 23.** No admetre com a fet inevitable la qüestió de la irregularitat, més aviat lluitar per eradicar-la a través d'un canvi de normativa que flexibilitzi l'accés a les autoritzacions de residència i/o treball per a les persones que es troben en territori espanyol. Tenir present en aquest aspecte especialment les persones "inexpulsables".
- 24.** Facilitar i flexibilitzar les vies legals d'immigració laboral per tal que la proporció d'immigrants que accedeixin de forma legal a una treball sigui cada vegada més gran. Això demana, entre altres coses, millorar el sistema de contractació en origen i realitzar una transformació profunda de l'actual sistema consular.
- 25.** Ampliar els mecanismes de control contra l'economia submergida. Aquest és un gran repte de la nostra societat; aconseguir-ho caldria canvis substancials en els processos migratoris. S'ha de reforçar la inspecció i sanció a les empreses que exploten les persones immigrades en l'economia submergida.
- 26.** Eliminar les restriccions en les autoritzacions de treball. Un cop obtinguda l'autorització de residència, l'accés al mercat laboral s'ha de donar en igualtat de condicions. Qualsevol autorització de residència atorgada a una persona major de 16 anys ha de comportar l'autorització de treball.
- 27.** Concedir l'autorització de treball als sol·licitants d'asil des de l'admissió a tràmit de la seva sol·licitud.
- 28.** Eliminar les traves que la legislació posa per a la concessió d'autoritzacions de treball per compte propi. Així s'afavoriria que les persones immigrades formessin empreses, ja que això permet l'arrelament i la creació d'un sentiment de pertinença al barri i, per extensió, a la ciutat.
- 29.** Eliminar la limitació a un sector d'activitat i zona geogràfica dels permisos de residència inicials dels immigrants.
- 30.** Crear itineraris definits pels nousvinguts en l'àmbit de la formació i la inserció laboral (aprenentatge de l'idioma, coneixement de l'entorn i mercat laboral). Aquesta formació hauria de vincular-se als plans d'acollida dels nousvinguts.
- 31.** Desenvolupar mesures per combatre la discriminació, en totes les seves manifestacions, en l'àmbit de les relacions laborals. També s'ha de treballar per aconseguir que la població immigrant tingui mobilitat laboral vers treballs amb més qualificació.
- 32.** Desenvolupar polítiques actives d'ocupació, no només pels nousvinguts sinó, i especialment, dirigides a aquells immigrants que no tenen mobilitat laboral per la seva procedència i/o origen, per tal d'evitar situacions com les viscudes a França.

33. Ampliar la formació laboral, i també les possibilitats d'accés a la formació per a totes les persones immigrades i refugiades. Especialment per a les dones immigrades, promoure iniciatives de formació laboral i professional que permetin crear itineraris laborals alternatius. Potenciar la formació no reglada per a aquelles persones que estan en situació irregular.

34. Dotar els municipis que no tenen serveis de Formació d'Adults amb partides econòmiques dirigides a finançar aquesta activitat.

35. Modificar l'actual sistema de convalidació de títols per tal que les persones immigrades i refugiades puguin desenvolupar, sense tardança, la seva professió. El Ministeri d'Educació hauria d'establir mecanismes àgils d'homologació i tenir en compte la peculiaritat dels refugiats pel que fa a la impossibilitat de posar-se en contacte amb les autoritats del seu país d'origen i la consegüent manca de documentació.

36. Desenvolupar la legislació antidiscriminatòria relacionada amb la immigració i el mercat laboral. Cal dir que la transposició de les directives antidiscriminatòries europees a la legislació espanyola va ser pobre i per tant cal plantejar-ne una revisió.

37. Eliminar els règims especials de la seguretat social mancats de drets, especialment el règim de servei domèstic i l'agrícola.

38. Desenvolupar el reconeixement de drets, començant per la ratificació, per part de l'Estat espanyol, de la Convenció Internacional sobre la protecció dels drets de tots els treballadors migrants i les seves famílies. Ratificar el Conveni 143 de l'Organització Internacional del Treball: Conveni sobre les migracions en condicions abusives i la promoció de la igualtat d'oportunitats i del tracte dels treballadors migrants (1975). L'Estat espanyol ha de firmar i ratificar urgentment la Convenció Europea per la Lluita contra el Tràfic d'Éssers Humans que el Consell d'Europa va aprovar el maig de 2005. La seva signatura i ratificació obligarà la presa de mesures, individuals i col·lectives, per prevenir el tràfic i perseguir els seus responsables. Alhora, obliga a l'estat a respectar i protegir els drets de les persones que són objecte de tràfic.

Als agents socials:

39. Implicar els agents socials és imprescindible per a dur a terme un treball ben fet a l'hora d'aconseguir la plena equiparació dels treballadors immigrants. Entre les tasques a desenvolupar, destaquen l'activació de mesures antidiscriminatòries en els centres de treball i també en altres sectors, mitjançant la presa d'acords i la creació de mecanismes de control.

40. Desenvolupar mecanismes de participació i control per tal d'estendre a tots els llocs de treball (petites empreses, subcontractacions) la lluita contra els abusos laborals i l'incompliment de la normativa laboral.

41. Potenciar el desenvolupament d'un accés igualitari a la formació que equipari de forma efectiva els treballadors immigrants.

42. Establir com a prioritat la modificació amb urgència d'alguns règims laborals, sobretot el règim de treballadores de la llar. Vetllar per tal d'evitar els abusos en aquest sector i combatre l'estigmatització.

43. Promoure accions de sensibilització entre la població treballadora i el teixit empresarial per tal que la igualtat d'oportunitats i de tracte arribi a tots els treballadors immigrants.

A les empreses:

44. Denunciar des de la mateixa patronal a les empreses que tinguin treballadors immigrants en l'economia submergida. Aquesta mesura forma part de la responsabilitat social corporativa.

45. Promoure accions de sensibilització per al coneixement dels treballadors i treballadores immigrants entre el teixit empresarial, els treballadors i les organitzacions empresarials i sindicals. Incorporar la gestió intercultural de l'empresa en els plans de formació del seus empleats i de la pròpia direcció empresarial.

3. Salut

3.1. La sanitat: immigració i diversitat cultural. La situació de partida.

El sistema sanitari a Catalunya té clares mancances, i sembla que l'arribada de la població immigrada les ha evidenciat de manera més flagrant. Aquestes deficiències van més enllà de l'accés al sistema. L'arribada dels immigrants ha suposat un canvi important en els perfils socials, culturals i demogràfics de la població, però el sistema sanitari no acaba de tenir en compte aquests canvis en la seva planificació.

- ✓ Hi ha una manca de recursos sanitaris i socials i un augment de la demanda. La població immigrant i l'autòctona comparteixen els mateixos recursos; quan aquests no s'adeqüen a les noves necessitats es pot generar competència i conflictivitat social.
- ✓ Per altra banda, molts professionals no tenen la percepció que l'adaptació hagi de ser mútua. En ocasions, es perceben certes actituds hostils cap a la població immigrada, la qual cosa li dificulta l'accés normalitzat als serveis sanitaris

Les diferències en el tema de la salut entre població immigrant i població autòctona no es limiten a l'accés als serveis sanitaris. Les diferències culturals plantegen assumptes que van més enllà de l'accés als recursos. La població immigrant i la població autòctona es troben amb problemes comuns però hi ha singularitats específiques que cal abordar. La salut mental, la salut sexual i la reproductiva són un clar exemple de la necessitat d'acostament i d'interpretació cultural.

- ✓ En general, en el sistema sanitari als professionals els falta formació per atendre les singularitats que planteja la immigració i, en alguns casos, una major "sensibilitat" antropològica i social.
- ✓ Cal tenir en compte el sentit que tenen les representacions de la salut des d'una perspectiva més àmplia que contempli les diferències culturals per donar una bona atenció.
- ✓ D'altra banda, els immigrants sovint tenen dificultats afegides per entendre el sistema sanitari (comprensió idiomàtica, cultural, maquinària administrativa, etc.).
- ✓ També hi ha por al fet que el tràmit d'accés al serveis sanitaris suposi la localització dels immigrants en situació administrativa irregular.

Un bon antídoto pel sofriment és sentir-se part d'una comunitat, la reconstrucció del teixit social, la creació de contextos de recolzament afectiu, social, etc. Donar significat a allò que s'està vivint, sentir-se acollit, és un reparador del patiment. En aquest sentit falta una política d'acollida en l'àmbit sanitari.

El sistema sanitari ha d'atendre la necessitat de lluitar contra les malalties vinculades a l'exclusió social com per exemple la tuberculosi. Això forma part d'un plantejament més general de lluita contra l'exclusió social, que permeti reduir aquest tipus de malalties.

Les dones són un col·lectiu doblement vulnerable, sobre el qual els valors socioculturals d'origen i els del país d'acollida poden diferir generant una forta pressió. La precarietat en l'accés a una feina i els llocs de treball als que poden aspirar dificulta que puguin compaginar la vida laboral i la familiar. Moltes d'elles pateixen aïllament, ja sigui per motius laborals o bé socioculturals. A més a més hi ha un dèficit en educació sexual sanitària.

3.2. Objectius del Consens

Per tal que el sistema sanitari públic sigui un bé dirigit a tota la població, es planteja:

- ✓ Desenvolupar el concepte de salut des d'una perspectiva més àmplia, que incorpori també aspectes psicosocials i culturals, incorporant professionals que facilitin aquesta tasca i ampliïn la perspectiva de salut.
- ✓ Facilitar l'accés al sistema sanitari per a tothom des d'una perspectiva integral de la persona humana, i integradora de les diferències.
- ✓ Capacitar el sistema sanitari amb plans d'acollida a la població immigrant, que tinguin en compte les diferències culturals dels col·lectius.
- ✓ Potenciar els espais del sistema sanitari com a espais de construcció del teixit social.
- ✓ Millorar la planificació del sistema sanitari, potenciant actuacions preventives.
- ✓ Repensar el sistema sanitari des de les necessitats de les persones de manera que aquestes siguin protagonistes. Mai els mateixos recursos poden servir per a tothom.

3.3. Propostes i recomanacions

A les Administracions públiques:

46. Garantir l'empadronament a tota la població immigrant, independentment de la seva situació jurídica, perquè tothom pugui gaudir de l'assistència sanitària gratuïta.

47. Derogar la normativa sobre el padró que recull la llei d'estrangeria (LO 14/2003) segons la qual es pot fer ús del padró per localitzar estrangers en situació irregular, donat que aquesta norma pot retreure d'obtenir la targeta sanitària.

48. Ampliar els horaris de l'atenció sanitària tenint en compte que hi assisteix una població diversa. Detectar les necessitats, en aquest i altres aspectes, de la població immigrant. Dotar-los de veu com a usuaris del sistema sanitari.

49. Contractar i professionalitzar els mediadors interculturals integrant-los en un equip interdisciplinari millorant la seva formació i definint adequadament les seves tasques. Contractar personal sanitari de diferents països. Fomentar l'ús d'intèrprets i la traducció dels formularis en diverses llengües.

50. Planificar el sistema sanitari i incrementar els recursos dels serveis públics d'acord amb l'augment de població immigrant i de les seves necessitats diferencials. Donar eines, formar i sensibilitzar els professionals per millorar els serveis de la salut.

51. Portar l'objectiu de la salut al context familiar, centrant l'atenció en la situació de la dona i els fills. Promoure iniciatives centrades en l'educació sexual i reproductiva que tinguin en compte els requeriments especials de la dona immigrada.

52. Facilitar l'accés a la professió mèdica de professionals immigrants i refugiats mitjançant l'agilització dels tràmits d'homologació.

53. Promoure sistemes de prevenció i de promoció de la salut (incloent-hi l'educació sexual) pensats també per a la població immigrant i refugiada. Incorporar els elements de les altres cultures, per exemple, en l'educació i la cura dels infants, sense imposar el criteri eurocentrista. Crear un Servei d'Acollida en el sistema sanitari.

54. Incrementar els recursos dels serveis mèdics especialitzats en l'atenció psicològica i la salut mental a persones que han sofert problemes derivats del fet migratori i la violació dels drets humans. Reciclar els professionals de salut mental de manera que es vinculin a la nova realitat de la immigració (dol migratori, seqüeles mentals en conflictes armats, etc.). Incorporació de més professionals en salut mental.

55. Formar els professionals i introduir en el sistema de salut pública una atenció especialitzada específica per als immigrants en l'àmbit de la salut mental i el dol migratori.

56. Informar sobre les repercussions físiques, sexuals, psíquiques i legals de la pràctica de les mutilacions genitals a les usuàries i professionals de l'àmbit sanitari. I en cas de persones immigrades que retornen al seu país d'origen amb les seves filles, caldria implementar un protocol d'actuació per part dels professionals sanitaris destinats a la conscienciació dels pares, i a evitar la mutilació.

57. Donar una atenció especial a la salut, especialment a la salut mental, de les persones que han estat objecte de tràfic o que han viscut experiències traumàtiques en el seu país d'origen o durant el període de la migració, durant el qual han pogut ser objecte d'abusos de tot tipus. Aquestes persones necessiten una assistència psicològica específica.

58. Flexibilitzar els requisits d'obtenció i renovació del permís de residència i treball a persones malaltes (requisits com la demostració de mitjans econòmics per regularitzar-se, la necessitat que la malaltia sigui sobrevinguda en el cas de l'obtenció d'un permís per raons humanitàries, o el fet de no contemplar les malalties de llarga durada a l'hora de renovar el permís).

A tots els agents implicats:

59. Facilitar la creació de teixits socials al voltant dels serveis socials, ambulatoris, etc. És un espai fonamental com a font de recolzament de la població immigrant. Implicar les associacions d'immigrants en les campanyes de medicina preventiva.

60. Treballar en allò comunitari, a través de xarxes socials, ja que aquestes són fonamentals per a molts col·lectius d'immigrants.

61. Localitzar i formar als "líders naturals", externs a les institucions. Poden ser de gran ajut en el servei d'assessorament i acompanyament i en l'educació en la prevenció dins dels seus col·lectius naturals.

62. Endegar campanyes de comunicació i sensibilització per trencar estereotips: les persones immigrants no col·lapsen els serveis sanitaris, ja que són les que més tarden en adreçar-se als serveis sòciosanitaris a causa de problemes de precarietat laboral.

4. Educació i cultura

4.1. Educació i cultura dins i fora de l'escola. La situació de partida

L'educació és un dret de tots i totes (també de les persones immigrades), com es desprèn de la Declaració dels Drets Humans. Per això ha de ser gratuïta i de qualitat i ha de buscar la igualtat de resultats per a tots els membres de la societat. Avui per educació s'entén un ampli i complex conjunt de processos d'aprenentatge que es donen en contextos molt diferents. Actualment l'educació i la cultura tenen lloc tant dintre a l'escola com fora. Ja immersos en el segle XXI, comprovem que l'escola, l'educació en el temps de lleure, l'educació de persones adultes, l'educació de la comunitat i també els mitjans de comunicació no són pas compartiments estancs, i encara que n'hem de parlar separatament ho fem tenint en compte les interrelacions que es produeixen en tots aquests àmbits.

L'educació de la infància té lloc a la família, a l'escola i en el temps de lleure. Pel que fa a l'escola, constatem que el model actualment vigent està en crisi. Pel que fa al lleure, constatem l'existència d'una xarxa d'entitats socials d'esplai i escoltisme que realitzen una tasca d'educació en el lleure de gran valor pedagògic i cívic. Des del món educatiu es demana que ens replantegem l'educació actual, posant l'èmfasi en el sentit mateix de l'escola fins a l'organització de l'escola. El que segueix parla de tot això.

- ✓ Moltes escoles potencien l'homogeneïtzació, i en canvi s'hauria de tenir en compte que la singularitat de cada alumne o alumna ha d'anar acompanyada de formes d'organització que vetllin perquè tot l'alumnat pugui obtenir un aprenentatge de màxims.
- ✓ Algunes escoles, principalment els centres públics, tenen dificultats causades per l'alta concentració d'alumnes nouvinguts, alguns dels quals s'incorporen al curs quan aquest ja està ben avançat. En els centres concertats la representació de l'alumnat estranger és mínima. Davant d'aquest fet, s'han dut a terme polítiques de distribució d'aquest alumnat entre les escoles, tanmateix la dificultat d'implementar aquestes polítiques les ha fet insuficients.
- ✓ Els centres d'ensenyament no tenen l'autonomia suficient ni els recursos per dur a terme els canvis profunds que calen en la seva organització per donar la resposta adequada a l'increment de fills de famílies d'origen immigrant.
- ✓ La connexió entre l'escola i el temps de lleure no s'ha explorat prou, si bé hi ha experiències positives com ara, escoles que es coordinen amb altres professionals i serveis del barri o comunitaris.
- ✓ Els mecanismes de formació contínua que s'han desenvolupat per a la formació del professorat i per a la formació de familiars han resultat insuficients. Des de les universitats no s'ha plantejat un apropament rigorós a les realitats que viuen moltes escoles per tal de millorar els plans d'estudis universitaris fent-los més propers a les realitats que es trobaran els futurs i futures mestres.
- ✓ Els continguts de l'ensenyament continuen reclamant una revisió, en profunditat, per acabar amb el caire etnocèntric que impedeix una millor acomodació de la diversitat d'orígens que actualment hi ha a les escoles.

- ✓ L'escola té una funció de formació i construcció de ciutadania (cohesió social). És important no oblidar que a més de la formació tècnica orientada al mercat laboral, el sistema educatiu té una tasca fonamental: generar i transmetre els valors que permeten mantenir la cohesió social. El "currículum" està sobrecarregat de coneixements orientats als continguts i manca formació en ciutadania, que en una conjuntura de canvi social on la cohesió esdevé un element clau, és fonamental.
- ✓ Al fer un esment específic de l'alumnat immigrant amb necessitats educatives especials ja que la seva presència a les escoles d'educació especial ha crescut amb l'arribada de famílies immigrades. Els professionals demanen més suport per als alumnes nou vinguts i les seves famílies.
- ✓ L'accés de l'alumnat immigrant a espais com ara els menjadors escolars és deficient. Els menjadors i el temps que ocupen són espais educatius importants que han de ser accessibles a tot l'alumnat.
- ✓ Passa el mateix en les activitats extraescolars, que haurien de ser assequibles a tot l'alumnat perquè aquestes formen part del projecte educatiu que va lligat a l'escola.
- ✓ Igualment cal garantir l'accés dels infants immigrants a les activitats de lleure educatiu d'iniciativa social que existeixen als barris i pobles de Catalunya.

L'educació de persones adultes és un espai fonamental en el procés d'acolliment i acompanyament de les persones immigrades. Demana un millor desenvolupament en aspectes com ara l'ensenyament de la llengua, el coneixement de l'entorn, etc.

Aquesta educació, que forçosament ha de tenir en compte el fet migratori, ha d'estar adreçada no només a les persones immigrades, sinó també a les autòctones, especialment a aquelles persones que viuen en barris que disposen de pocs recursos i que veuen com la immigració està modificant el paisatge de les escoles, dels carrers, dels treballs, de les botigues, etc. Cal dur a terme un treball comunitari, és a dir, calen activitats educatives adreçades al conjunt de la població.

Alguns veïns i veïnes viuen el fet migratori de forma negativa, el veuen com una amenaça i rivalitzen amb les persones immigrades, a les quals se les culpa de problemes i conflictes que ja existien. Les AMPA (Associacions de Mares i Pares), les AFA (Associacions de Familiars) i les AAVV (Associacions Veïnals) poden ser espais facilitadors de la inclusió, per la qual cosa han de comptar amb suport i recursos.

Els mitjans de comunicació exerceixen a vegades una influència negativa pel que fa a l'educació comunitària respecte de la immigració. L'associació que es fa entre immigració i experiències positives és ben escassa; en canvi, és freqüent l'associació entre immigració i experiències negatives (delinqüència, violència, etc.).

4.2. Objectius del Consens

L'educació ha de plantejar-se pensant en el conjunt de la població, tenint en compte que els processos migratoris són ja indissolubles de l'ensenyament i que és tota la població que els viu d'una manera o d'una altra. L'educació és un procés que dura tota la vida, que afecta tant la infància com l'edat adulta. Per això cal un plantejament global i un treball en xarxa que inclogui l'escola, el temps de lleure, els espais de participació comunitària, l'educació de persones adultes i tots els espais culturals de la comunitat en general.

- ✓ Construir un sistema educatiu igualitari, capaç d'acomodar un alumnat de diferents orígens i de fer efectiva la igualtat d'oportunitats i de resultats per a tots aquells que s'hi incorporen.
- ✓ Desenvolupar un sistema d'acollida que resolgui totes les necessitats inicials amb vista a la incorporació igualitària al sistema educatiu i que elimini qualsevol possibilitat de segregació.
- ✓ Avançar cap a una distribució de l'alumnat i dels recursos per tal d'impedir la consolidació de diferències d'estatus entre els centres d'ensenyament, sobretot els centres públics, com ara serien l'existència de centres "d'immigrants" i situacions semblants.

4.3. Propostes i recomanacions

S'han consensuat les propostes i recomanacions següents:

A les Administracions i als centres educatius:

63. Incloure en el Currículum i en la pràctica escolar el concepte de Ciutadania Global que aspira a integrar en una única aproximació coherent l'educació pel desenvolupament, els drets humans, el medi ambient, la pau, la interculturalitat i la igualtat entre homes i dones.

64. Impulsar unitats d'acollida formades per alumnat, professorat, familiars i que estiguin ateses per professionals especialitzats.

65. Dotar dels mitjans necessaris per a l'acolliment a aquells centres que ho necessiten, especialment en l'aprenentatge de la llengua vehicular de l'ensenyament per als nousvinguts. Reforçar la tutoria dels alumnes nousvinguts, especialment a secundària.

66. Assegurar que la informació necessària per a la correcta utilització dels recursos educatius arribi a totes les famílies immigrades. Cal potenciar els recursos d'informació, de mediació i de treball interdisciplinari. Caldrà també flexibilitzar els horaris per tal que les famílies puguin accedir a tot aquest procés.

67. Dotar de recursos els centres educatius per assegurar una educació de qualitat per a tothom i que garanteixi la convivència entre les cultures. Tenint sempre en compte la llibertat de les famílies per escollir el centre on volen portar els seus fills i filles, i que la concentració d'alumnat immigrant no és la causa del fracàs escolar. És important evitar problemàtiques com la fugida d'alumnat autòcton de determinades escoles, cosa que exigeix un replantejament de la política educativa de matriculació. Cal combatre qualsevol forma de segregació escolar.

68. Reforçar la formació inicial i la formació contínua del professorat, introduint continguts relatius a la diversitat cultural de l'alumnat i instruments per a l'anàlisi de les noves situacions que es produeixen. Establir mecanismes de control i avaluació de l'aprofitament de la formació permanent per part del professorat. Promoure-la en els centres com a projectes dels mateixos centres i potenciar l'autonomia de gestió de les escoles i dels instituts. Potenciar la formació de formadors en la diversitat cultural.

69. Assegurar que les beques de menjador, de material i d'activitats extraescolars no siguin un motiu d'enfrontament entre persones autòctones i persones immigrades. Incrementar els recursos en aquests aspectes d'acord amb les necessitats existents.

70. Potenciar les aules de zero a tres anys en escoles públiques i privades, i ajuts pel seu accés.

71. Aprofitar el potencial que tenen les hores del migdia a l'escola (per exemple l'espai de menjador) perquè es puguin convertir en recurs pedagògic i educatiu, dotant-los dels recursos econòmics necessaris.

72. Desenvolupar una política d'ajudes que asseguri la participació igualitària i integradora en les activitats extraescolars. Han d'abocar-se tots els recursos necessaris perquè l'alumnat immigrant participi en les activitats extraescolars en igualtat de condicions que la resta.

73. Donar suport a les pràctiques docents millorant la coordinació amb els professionals externs dels centres, com ara educadors socials, animadors socioculturals, etc., per aconseguir que el treball en xarxa funcioni entre l'escola i els serveis del barri o comunitat.

74. Potenciar la participació de famílies immigrades en polítiques de conciliació de la vida laboral i de la familiar.

75. Promoure la formació d'adults com un espai de socialització i no solament com a un espai de formació instrumental. Promoure arreu del territori i per a les persones joves i adultes immigrades, sigui quina sigui la seva situació, espais d'acollida i ensenyament com a plataformes inicials del procés d'inclusió.

76. Potenciar activitats culturals i de participació comunitària que permetin la implicació de les persones immigrades. Estendre les experiències positives que ja s'estan duent a terme, com per exemple les «taules per a la convivència», en que participen els diferents agents socials del barri i de les escoles.

77. Negociar amb els col·lectius immigrants les aportacions educatives que facilitin la promoció social dels seus fills, com a manera d'evitar l'homogeneïtat del sistema educatiu.

78. Gestionar el temps lliure tenint en compte la diversitat cultural que aporta la immigració, ja que existeixen diferents concepcions de l'ús de l'espai públic i de la gestió del temps.

79. Promoure l'escola multicultural en la qual el mestre és un més de l'equip de professionals que hi treballen. Aquesta ha d'estar conformada per psicopedagogs, mediadors i antropòlegs socials.

A les AMPA, les AFA i altres entitats socials:

80. Impulsar la participació activa en les accions d'acolliment, tant de les persones autòctones com de les immigrades.

81. Potenciar l'ús de la llengua catalana com un element fonamental d'identificació del nostre país. El coneixement de la llengua catalana és, a part d'un deure de tota la ciutadania, una mostra d'implicació amb la realitat on s'ha triat viure i un exemple de respecte cap a la comunitat a la qual s'arriba. Les entitats i les administracions hem de ser conscients que privar els immigrants de l'accés a la llengua catalana és una forma de segregacionisme que atempta contra la cohesió social.

82. Implicar-se activament en les activitats del temps de lleure per assegurar-ne l'accés a l'alumnat immigrant. Fomentar entre les famílies immigrants l'oferta d'educació en el lleure, la participació en activitats culturals i esportives, com a mitjans per potenciar la participació ciutadana de tota la població.

83. Transformar les AMPA o les AFA en espais educatius de persones adultes i que es vinculin a les entitats del barri i oberts a totes les persones.

84. Potenciar el treball en xarxa entre AMPA o AFA, grups de lleure, entitats esportives i altres entitats socials, assegurant alhora la integració de les persones immigrades i de les seves entitats associatives. Cal remarcar el paper que poden tenir les AMPA respecte al pares nous, d'altra banda les activitats extraescolars de convivència entre els nens immigrants (o fills d'immigrants) i els autòctons poden propiciar una major relació entre els adults respectius.

85. Sotmetre a un codi ètic els valors que es transmeten a través dels mitjans de comunicació de massa que doni suport a la lluita contra el racisme. Educar des dels mitjans per a un millor civisme i respecte a la diversitat cultural. Aprovar una quota de presència i participació de la diversitat cultural en els mitjans de comunicació. Impulsar una formació que ens faci conscients que el discurs mediàtic es fonamenta en l'assimilació cultural.

5. Exclusió social i serveis socials

5.1. La inclusió social. La situació de partida.

A Europa utilitzem el terme exclusió social per parlar d'un conjunt de situacions de desigualtat i precarietat molt heterogènies que desborden el marc tradicional de la pobresa. L'exclusió social es pot definir com una situació d'acumulació i combinació de factors de desavantatge diversos, vinculats a diferents aspectes de la vida personal, social, cultural i política dels individus. Per tant, com a fenomen polièdric té en compte aspectes com ara les condicions de treball, el reconeixement de la ciutadania, els dèficits formatius, la manca d'habitatge o les seves condicions, les situacions sociosanitàries més desateses, la xarxa familiar o social, etc. Moltes persones immigrades cauen en l'exclusió a partir de l'acumulació d'alguns d'aquests factors. El més important fins ara és la desigualtat jurídica amb la qual es troba la població immigrada que els impedeix, entre d'altres, l'accés al treball i a l'habitatge en condicions. En aquest sentit, són claus la legislació i les polítiques públiques:

- ✓ La legislació d'estrangeria en si mateixa és un factor d'exclusió social i encotilla les polítiques públiques. Lluny de ser el marc legal que regula els fluxos migratoris, la legislació esdevé una regulació de l'exclusió dels immigrants que, de fet, ja no són pròpiament immigrants sinó que molts esdevenen habitants permanents de l'Estat espanyol, amb independència de la seva situació administrativa.
- ✓ Les dificultats per obtenir el primer permís de residència, juntament amb els obstacles per poder obtenir la ciutadania, són una font primordial de segregació jurídica que genera una permanent exclusió social.
- ✓ L'excessiva lentitud en la resolució dels expedients administratius (residència, homologació d'estudis, reagrupament i altra documentació) condueix a la precarització de la vida de la persona immigrada.
- ✓ L'existència d'un constant segment de la població que viu indocumentada facilita la persistència de l'explotació laboral, l'economia submergida, el frau fiscal i l'alta vulnerabilitat social. En bona mesura, l'obtenció ràpida de la residència per a tots els immigrants, que recordem són habitants de fet del país, conduiria a una reducció significativa de les persones abocades, en un moment o altre del seu procés migratori, a una situació d'exclusió.
- ✓ Les persones immigrades es troben en situació de vulnerabilitat, la qual deriva de la posició de desavantatge respecte de l'accés i ús dels recursos en relació al conjunt de la societat. Aquesta situació pot esdevenir exclusió quan les persones no participen ni de l'intercanvi econòmic, ni de l'intercanvi social, ni de la construcció comuna de la societat.
- ✓ El racisme quotidià estès mitjançant prejudicis i estereotips legitima la segmentació social entre autòctons i immigrants extracomunitaris privilegiant als primers.

- ✓ Una part de les persones immigrades tenen un nivell educatiu i una qualificació professional alta o mitjana-alta, i podrien desenvolupar una vida força integrada des del començament si tinguéssim unes estructures i una mentalitat multicultural, però com que no és així evoquem a aquest tipus d'immigració a un empobriment, el qual els pot col·locar en una situació de vulnerabilitat social. Cal evitar aquest empobriment amb un altre enfocament de les polítiques públiques, la legislació i actituds socials que interioritzi l'heterogeneïtat del col·lectiu i la multiculturalitat.
- ✓ Ens cal una nova cultura cívica i una política de convivència que faci possible la cohesió social. Per assolir-ho, cal que les institucions, les administracions i les entitats fem un procés de canvi cap a un pluralisme intercultural. És fonamental que el procés d'immigrant en situació irregular a immigrant resident sigui força ràpid. Alhora, és vital que el procés de resident a ciutadà sigui el més curt possible.
- ✓ La política adreçada a col·lectius d'immigrants amb major desavantatge social és feble, com els menors indocumentats no acompanyats, les mares soles amb càrregues familiars, les persones grans sense suport i els malalts. Les entitats també pateixen una manca de recursos per tal de donar resposta a les noves necessitats que plantegen les persones immigrades.

5.2. Objectius del Consens

Tenim com a objectiu general garantir la cohesió social. En aquest sentit, ens cal actuar per tal de fer disminuir la desigualtat social, la desigualtat ètnica i la discriminació ètnica. Aquesta finalitat ens du al consens sobre les pautes següents:

- ✓ Generar situacions i condicions que evitin la caiguda en l'exclusió social i l'empobriment, doncs la política social no ha de ser majoritàriament una política reactiva sinó que essencialment ens hem de dotar d'una política social proactiva.
- ✓ Crear programes de formació pels professionals per a la introducció de la gestió intercultural dels serveis i programes, tant en la gestió pública com en la gestió d'entitats.
- ✓ Actuar enfront del racisme, font bàsica de discriminació. Cal prioritzar l'actuació contra els prejudicis més arrelats entre els ciutadans: el racisme antigitano; el racisme antiàrab i la islamofòbia; i l'antisemitisme. Els estereotips són causa d'exclusió.
- ✓ Tendir a que la població immigrada accedeixi als serveis universals i normalitzats pel conjunt de la població, formant als tècnics en la diversitat. I mantenir els serveis especialitzats en l'acollida de la població immigrada, per donar resposta a una necessitat específica del col·lectiu.

5.3. Propostes i recomanacions

Prenent com a orientació global els objectius exposats, les entitats compartim el consens en relació a les següents propostes i recomanacions específiques:

A totes les institucions i organitzacions:

86. Prioritzar plans de formació en la gestió intercultural. Formar els professionals dels serveis socials en aquesta direcció i treballar a fons els estereotips i els prejudicis.

87. Desenvolupar programes i serveis socials d'acolliment que siguin realment de proximitat.

88. Incorporar a les plantilles especialitzades en Treball social, Educació social i d'altres professions adreçades a l'àmbit de l'exclusió professionals d'origen immigrant.

89. Resituar la figura dels mediadors culturals per tal que no esdevinguin només traductors i puguin exercir plenament les seves funcions.

90. Treballar en els punts de confluència entre la majoria autòctona i la minoria nouvinguda. Trobar aspectes que atenyin a tots per tal de trobar-nos en el mateix espai.

A les administracions públiques:

91. Assegurar que tota persona tingui dret a l'accés als serveis socials i a rebre els serveis i les prestacions corresponents. Per tant:

a) Garantir el ple dret a tots els serveis i prestacions socials a totes les persones.

b) Garantir el ple dret de tota persona a rebre una atenció en situacions d'emergència o de crisi: els serveis socials han de donar cobertura a les necessitats de subsistència com són els aliments, el sostre i la sanitat. Establir alhora l'accés a la informació i la derivació als canals d'atenció establerts.

92. Equiparar l'accés de les persones immigrants amb discapacitat a les prestacions, centres i serveis especialitzats per a persones amb discapacitat en les mateixes condicions que la resta de persones en situació semblant.

93. Establir que aquelles persones que tinguin una ordre d'expulsió, siguin regularitzades en cas que l'administració no faci efectiu el retorn en un termini de temps raonable.

94. Promoure que a tots els ajuntaments existeixi una regidoria de Polítiques d'Igualtat que inclogui allò relatiu a la immigració i la interculturalitat, inserida en la macroàrea de serveis personals o bé depenent de l'Alcaldia. Aquestes polítiques d'igualtat han de compaginar programes transversals i sectorials.

95. Eradicar els prejudicis racistes, amb programes d'actuació específics per a cadascun d'ells, el racisme i l'antisemitisme, amb intervenció prioritària en la sensibilització i la formació. És necessari prevenir el risc dels moviments xenòfobs amb un major esforç d'explicació i educació de les causes del fenomen migratori i les seves conseqüències favorables.

96. Desenvolupar com a línia d'acció prioritària les subvencions de programes formatius per a la gestió intercultural de les entitats.

97. Ampliar la protecció de les dones en la normativa d'estrangeria i facilitar l'autonomia jurídica i legal (permisos de residència i treball) a totes les dones víctimes de violència domèstica (física i psíquica). Les ordres d'allunyament, denúncies policials acompanyades de certificats mèdics han de ser suficients com a requisit per a demostrar els maltractaments i poder sol·licitar autoritzacions independents.

98. Dotar Catalunya de recursos suficients per a l'acolliment de sol·licitants d'asil i per garantir l'accés al procediment d'asil. Una major dotació de recursos al sistema d'acollida i a l'Oficina d'estrangers permetria detectar persones susceptibles d'acollir-se a la protecció internacional. És imprescindible formar i sensibilitzar el personal de frontera i garantir l'assistència lletrada al port i a l'aeroport.

99. Elaborar un protocol d'actuació en els organismes implicats en l'acolliment i tutela dels menors en la qual s'incloguin accions encaminades a esbrinar la possible necessitat de protecció internacional.

Als mitjans de comunicació:

100. Elaborar i aplicar un codi ètic en els mitjans de comunicació de tal manera que es posi fi a la visió negativa de la immigració i dels estereotips que genera parlar de col·lectius d'origen ètnic i de procedència. Vetllar per l'aplicació d'aquest codi ètic.

101. Mostrar la diversitat d'orígens culturals de la societat així com també la diversitat que representen en el seu si els diferents col·lectius de població immigrant.

Als partits polítics:

102. Tractar el tema més des de les polítiques d'acolliment que des de polítiques d'immigració o com a font de problemes.

103. Arribar a un acord entre tots els actors polítics i socials de no utilitzar la migració com a eina electoral.

A les associacions de veïns i altres entitats:

104. Potenciar que des d'associacions de veïns es vertebrin els programes de sensibilització al conjunt dels veïns.

105. Implementar programes de formació adreçats als dirigents veïnals i d'entitats del barri.

106. Crear xarxes d'entitats del barri o grups de veïns on es desenvolupi la interacció multicultural entre el veïnat antic i el nou.

107. Desenvolupar serveis socials que s'acomodin a la realitat diferenciada dels immigrants pobres i dels immigrants empobrits de mitjà i alt nivell educatiu.

108. Incrementar els serveis socials al barri per garantir serveis de proximitat, establint xarxes locals d'entitats genèriques i comunitàries.

109. Empoderar les entitats comunitàries pròpies de les minories i immigrants.

6. Interculturalitat i religió

6.1. La interculturalitat i el diàleg interreligiós. La situació de partida.

Catalunya és una terra nascuda de l'aportació de moltes persones d'origen cultural divers. L'actual fet migratori no ha fet més que multiplicar la diversitat ja existent. Tot i així, la societat multicultural ha d'estar preparada per a la convivència intercultural i el diàleg interreligiós.

- ✓ Fent referència a la història recent, cal tenir en compte que Catalunya ha estat societat d'acollida amb l'arribada de moltes persones procedents d'altres indrets de l'Estat per treballar i residir, la qual cosa ha possibilitat l'aprenentatge en la convivència. D'altra banda hem de reconèixer-nos com emigrants en un temps no llunyà i no sempre per motius econòmics, si no també per motius polítics.
- ✓ Tanmateix les actuals generacions no estan acostumades a conviure en la seva vida quotidiana en una societat amb persones d'origen divers. És necessari un procés de canvi social des d'una visió monocultural vers una mentalitat multicultural.
- ✓ La cultura conforma una manera de situar-se en el món i les creences religioses són, per a alguns, un element que orienta la vida i les decisions personals i col·lectives.
- ✓ Cal la vertebració d'un teixit social de comunicació i diàleg favorable a la resolució dels conflictes, on el diàleg interreligiós és un factor clau.
- ✓ El fet religiós és important per a moltes persones. La religiositat cal poder viure-la en plena llibertat. Les institucions no han de confondre la laïcització dels espais públics amb la secularització de les consciències. Si el fet religiós és i serà important, és necessari que les diferents religions i el conjunt de la societat demostrin la seva capacitat de contribuir al consens, al diàleg i a la convivència de la diversitat:
  - a) desenvolupant un seriós diàleg interreligiós;
  - b) promovent entre els creients arrelament i voluntat de cohesió social;
  - c) donant veu a les reivindicacions i preocupacions dels col·lectius d'immigrants.
- ✓ El diàleg interreligiós ha d'estendre's en tota la seva diversitat: un diàleg de vida (per exemple el diàleg quotidià entre veïns), un diàleg de l'acció (per exemple el treball conjunt per la pau i la justícia), un diàleg espiritual (per exemple el fet de compartir l'experiència espiritual) i un diàleg teològic (per exemple el diàleg des de les creences). Ha de ser un diàleg igualitari, és a dir, on es valorin les aportacions i les opinions de cada participant en funció dels seus arguments i no en funció de la posició de poder, de la posició social o de la seva pertinença cultural o religiosa.

- ✓ El diàleg interreligiós no significa que totes les religions siguin idèntiques. Cada tradició religiosa i, dins de cadascuna d'elles, cada denominació o confessió religiosa, té maneres diferents d'entendre la vida. Però això no ha de ser un problema per conviure en pau en la mateixa societat. Cal conviure comunament amb les nostres similituds i diferències.

6.2. Objectius del Consens

Hem arribat a uns compromisos ineludibles per tal de veure les migracions com a signes del temps. Els immigrants s'han d'integrar a la seva nova societat i, alhora, la majoria social també s'ha d'integrar a la nova realitat intercultural. Sota aquesta orientació genèrica, ens proposem els objectius següents:

- ✓ Enfortir una xarxa d'acció col·lectiva, donat que sense un moviment social difícilment ho podrem implementar.
- ✓ Obrir un debat en profunditat i conjunt sobre els models de gestió de la interculturalitat. Oposició al model d'expulsió, rebuig del model de segregació i refús del model d'assimilació. Debat a fons sobre els diferents models, per analitzar els pros i els contres de cadascun d'ells.
- ✓ Considerar els drets humans i la democràcia com a punts de partida per a tothom. La llibertat d'expressió i la llibertat religiosa són drets humans.
- ✓ Actuar contra totes les formes de racisme, entre les quals es troben l'antisemitisme i la islamofòbia.
- ✓ Desenvolupar la laïcitat multicultural, model d'inclusió de totes les cultures i religions, tant a l'espai públic com privat. Defensar el pluralisme com a valor fonamental i això significa que la pluralitat cultural i religiosa han de gaudir de presència en l'espai públic, perquè és la condició necessària per a que sigui factible la perspectiva del diàleg. Totes les veus han d'estar presents en l'espai públic laic: ateus, agnòstics, catòlics, evangèlics, musulmans, jueus, budistes, hindús, etc. i no es pot lligar nacionalitat i religió.

Com a síntesi plantegem una proposta intercultural que es caracteritzi per:

- a) Una forma d'aprofundir en els principis democràtics.
- b) Una proposta que prioritza el principi de la igualtat i la lluita contra la discriminació.
- c) Una proposta que lluita contra la sobrevaloració del que es consideren diferències culturals i especialment contra la idea que la diversitat cultural es redueix a la diversitat ètnica, nacional, religiosa...

- d) Una proposta que vetlla perquè el discurs de la diversitat no justifiqui ni emmascarar les formes de desigualtat que es desenvolupen en la societat.
- e) Una proposta basada en els principis de la laïcitat multicultural.
- f) Una proposta que s'orienta cap al foment de la pluralitat i l'acceptació de la diversitat, més que no pas cap al manteniment de determinades formes de diversitat.
- g) Una aposta per acceptar les diferents formes de viure i pensar la societat que es desenvolupen entre nosaltres.
- h) Una aposta perquè aquestes formes no esdevinguin tancades, sinó obertes a la resta.
- i) Una aposta perquè la convivència s'organitzi a partir de l'acceptació d'uns valors comuns.

6.3. Propostes i recomanacions

Per tal d'implementar els objectius exposats, consensem les següents propostes i recomanacions.

A les institucions i organitzacions:

110. Desenvolupar plans de formació en la gestió intercultural de les entitats, les empreses i les pròpies administracions públiques. Introduir-la en la seva organització i serveis.

111. Potenciar la sensibilització en el si de les organitzacions. No donar per fet que ja existeix sensibilitat constructiva davant la diversitat. Prioritzar programes que actuïn per a l'eradicació dels prejudicis més arrelats (racisme antigitano i antisemitisme) i aquells que afecten les comunitats més nombroses (àrabomusulmans, llatinoamericans i persones originàries de l'Àfrica subsahariana).

112. Garantir el ple dret a l'exercici de la religió en el pla individual amb respecte al marc constitucional i l'Estat de dret.

A les administracions públiques:

113. Prioritzar el barri com l'espai bàsic d'interrelació i convivència. Garantir-ho amb l'augment del suport econòmic i logístic a les associacions d'àmbit municipal o de barri com son les AAVV, AMPA, etcètera, per tal que puguin desenvolupar una gestió veïnal multicultural.

114. Fer efectives les sancions, ja recollides a la llei, amb rapidesa i fermesa davant els actes de racisme i xenofòbia com l'antisemitisme i la islamofòbia. S'han d'establir mecanismes eficaços, flexibles i gratuïts perquè les víctimes de racisme i xenofòbia puguin defensar els seus drets.

115. Prestar especial atenció a les llengües i cultures reprimides en els països d'origen, en aquelles accions que tinguin per objectiu el foment de la diversitat cultural. Cal vetllar per no fomentar entre els immigrants les llengües oficials dels seus països d'origen, quan aquestes no són les respectives llengües maternes, com la llengua àrab entre els amazigh.

116. Donar un reconeixement institucional a totes les religions i, dins de cada religió, donar un reconeixement igualitari a totes les seves denominacions o confessions. Mantenir aquest criteri d'igualtat a l'hora d'establir o revisar el seu finançament.

117. Incloure en la política de subvencions un nou criteri de major puntuació per aquelles entitats que incloguin entre els seus paràmetres la realització d'activitats interculturals.

A totes les entitats:

118. Fomentar un nou discurs que substitueixi la visió segons la qual els immigrants ho seran sempre.

119. Garantir el suport públic a les minories. Per tant, adoptar un posicionament actiu i crític vers l'actitud contrària al pluralisme dels *nimby* (not in my backyard), aquells grups de persones que sota la consigna "no al costat de casa meva", sorgeixen per oposar-se a la instal·lació en el seu barri d'una mesquita, sinagoga, temple o església. Quan sorgeix un *nimby*, crear una xarxa d'entitats local en suport a la llibertat religiosa.

A les entitats religioses:

120. Desenvolupar entre les diverses tradicions religioses l'encontre, el coneixement i el diàleg interreligiós, per tal d'eradicar el racisme i la xenofòbia.

121. Desenvolupar, especialment, el coneixement social i el diàleg entre les comunitats cristianes, musulmanes i jueves. Desenvolupar el coneixement social de budistes, hindús, sikhs, bahais i altres religions minoritàries.

122. Treballar per eradicar la utilització de la religió amb finalitats que abonin la violència, el terrorisme o la conculcació de les llibertats democràtiques.

Al sistema educatiu:

123. Excloure del currículum escolar qualsevol model de formació religiosa confessional que divideixi la classe en funció de les diverses opcions religioses. Incloure-hi la formació cultural religiosa plural per tot l'alumnat, en horari lectiu, introduint l'estudi de religions comparades i història de les religions, a matèries com Història, Ciències Socials o Filosofia.

124. Promoure que els centres educatius esdevinguin un espai compartit per alumnes d'entorns religiosos diferents. Fomentar la comprensió mútua i una societat religiosament diversa, des de la informació i la llibertat.

125. Introduir en el currículum escolar l'educació de l'Holocaust i el coneixement del Judaisme, com a elements essencials per ajudar a combatre la judeofòbia, així com el d'altres genocidis a l'Àfrica, als homosexuals, als gitanos...

126. Revisar els materials educatius i explicar la història de Catalunya, d'Espanya i d'Europa, defugint visions etnocèntriques, com sovint succeeix, en etapes com ara la malanomenada "Reconquesta", o "la colonització americana", per anomenar dos exemples propers.

127. Aprofundir en la renovació de la composició de les AMPA, les AAVV i les AFA, mitjançant la inclusió de persones immigrades entre els seus socis i dirigents.

128. Garantir el ple respecte a les pautes alimentàries de les minories i garantir la creació de llocs on poder realitzar els tractaments dels aliments segons aquestes.

Als mitjans de comunicació:

129. Formar als periodistes en tres àmbits: sobre les diverses cultures i religions; sobre els estereotips, en especial el racisme antigitano, la islamofòbia i l'antisemitisme; i, sobre el fet migratori, ja que sovint s'identifica la immigració com una amenaça (allau, invasió, etc.) i es cau en una valoració negativa.

130. Sol·licitar de les grans agències informatives i mitjans de comunicació l'elaboració d'un codi ètic consensuat sobre el tractament de la informació en aquest terreny. Un punt clau fóra el mal ús de temes candents com estratègia per aconseguir guanys comercials.

131. Fer créixer una línia de programació prioritària consistent en la sensibilització i educació sobre la interculturalitat. Establir programes de TV i de ràdio que abordin aquests aspectes en l'horari de màxima audiència.

A les empreses:

132. Desenvolupar la gestió intercultural de l'empresa, especialment en la política de Recursos Humans. Amb aquesta orientació, incorporar la capacitació intercultural en la formació de l'empresa.

133. Garantir el calendari de festes laborals amb llibertat d'elecció dels empleats d'acord amb la seva religió.

A tota la societat civil:

134. Prendre consciència que el treball per una societat cohesionada no depèn només de la integració dels immigrants sinó també de la capacitat de la població autòctona d'integrar-se en una societat més plural.

7. Participació política i ciutadania

7.1. Presència pública i participació política de la immigració. La situació de partida

El primer espai de participació és la presència pública i el poder de representativitat que la immigració té en entitats col·lectives (sindicals, esportives, etc.), en l'Administració, en els mitjans de comunicació i en tots els altres àmbits públics. Constatem que el sistema actual discrimina les persones immigrades alhora d'accedir a funcions de certa representativitat en l'esfera pública.

La representativitat es dirimeix en àmbits diferents: a més a més de l'àmbit estrictament polític (que comentarem més endavant), podem assenyalar-ne dos més: l'àmbit de la vida quotidiana (presència al barri, a l'escola, a la comunitat de veïns, en entitats diverses) i l'àmbit dels mitjans de comunicació.

- ✓ En l'àmbit de la vida quotidiana la presència de la població immigrada és escassa; i la que es dona es dedica fonamentalment a aspectes relacionats amb el mateix fenomen migratori i no a altres de més generals de la ciutadania. Fins i tot en matèries relatives al fenomen migratori i a la seva gestió, l'activitat pública que se n'ocupa és exercida per persones autòctones.
- ✓ Pel que fa a l'àmbit dels mitjans de comunicació, la immigració té una presència rellevant, però generalment relacionada amb el mateix fet migratori i centrada en aspectes negatius i estigmatitzadors, que ajuda a sostenir els prejudicis i el racisme.
- ✓ En l'àmbit local es troben els dos agents més significatius en la construcció dels nous drets de ciutadania: els governs locals i les entitats socials, ambdós escoles de democràcia. Un primer nivell de participació política pot exercir-se a través d'organismes consultius, consells creats per les Administracions per donar participació a les entitats creades pels immigrants en l'establiment de les polítiques que els afecten.
- ✓ Els consells consultius que s'han anat creant han estat, en general, més informatius que consultius, i en alguns casos han provocat certa desconfiança quant a la seva utilitat.
- ✓ Els consells que han tingut més influència en les decisions polítiques han estat els consells municipals. El caràcter local els vincula més a les experiències més quotidianes, i la seva acció ha resultat positiva en la mesura que ha fet més visibles els col·lectius d'immigrants, que ha reforçat el paper de les seves entitats i que ha fomentat trobades interculturals, etc.

Les associacions d'immigrants conviuen en un teixit associatiu que aplega ONG, sindicats, etc., i això provoca a vegades duplicació d'objectius, competència alhora d'aconseguir recursos.

- ✓ Els darrers anys hi ha hagut un esclat d'associacions que no ha estat positiu, perquè la superabundància ha anat acompanyada de debilitat. Això no passa només en l'àmbit de la immigració, sinó que és un fet general, en part, derivat de la política de subvencions de les administracions.

- ✓ En el món de les associacions s'ha produït en certa mesura el que podríem anomenar "gueto associatiu". Moltes associacions són petites i es relacionen poc amb les altres. No hi ha una bona xarxa associativa, si bé això és un fet que va més enllà del món de la immigració. De fet, en alguns casos més que d'associacions hauríem de parlar de comunitats culturals.
- ✓ Entre alguns sectors de la població immigrada existeixen espais comunitaris deslligats de l'associacionisme formal. Això es dona per les característiques d'aquesta població, més acostumada a aquells tipus d'espais.
- ✓ La irregularitat administrativa dels immigrants dificulta la seva corresponsabilitat en el desenvolupament de la societat d'acollida, lesiona l'exercici dels drets fonamentals i impedeix la pertinença a un projecte sociopolític en el país d'acollida.
- ✓ Els drets polítics, segons l'actual legislació, només s'obtenen a través de l'adquisició de la nacionalitat espanyola. El corrent d'opinió que apunta que aquests drets s'adquireixin a través d'una residència estable no ha aconseguit canviar cap norma.
- ✓ A nivell legislatiu s'ha avançat poc cap a l'obtenció del dret a vot per residència.
- ✓ No hi ha un debat entre la ciutadania autòctona per afavorir el dret a vot de les persones immigrades no comunitàries.

7.2. Objectius del Consens

El Consens Social situa com a objectiu general que el tractament polític de la immigració centri els seus esforços en la creació d'un sistema de promoció de la igualtat d'oportunitats i de resultats basat en el reconeixement de la ciutadania amb tots els drets i deures que comporta.

- ✓ El reconeixement de drets polítics és molt important per millorar la representativitat de la població immigrada en la societat i la seva corresponsabilitat. Cal afegir polítiques actives de promoció de la participació de les persones immigrades en tots els àmbits públics.
- ✓ La població immigrada ha de poder accedir amb normalitat a tots els espais associatius de la societat civil, i també a totes les vies de participació (culturals, esportives, etc.) en igualtat de condicions que la resta de la població.
- ✓ El dret a vot ha de jugar un paper de mecanisme d'equiparació i d'inclusió de les persones immigrades en el conjunt de ciutadans que componen la societat.

7.3. Propostes i recomanacions

Acompanyem els objectius amb les següents propostes i recomanacions.

A les Administracions públiques

135. Reconèixer els immigrants com a subjectes de plens drets i deures, vinculant el concepte de ciutadania al de residència i no al de nacionalitat.

136. Potenciar entre les persones immigrades el coneixement dels drets i deures de la ciutadania i de les vies de participació. Això és molt important, perquè sovint es tracta de conceptes i vies diferents dels que hi ha als seus països d'origen. Facilitar informació sobre la configuració, els principis, valors i principals institucions del sistema polític català, espanyol i europeu.

137. Impulsar l'aplicació seriosa del marc jurídic comunitari a la legislació vigent que prohibeix la discriminació per raons de raça, ètnia i origen social. Transposició de les directives europees 200/43 i 200/78.

138. Potenciar la participació de les persones immigrades en entitats de la societat civil (associacions de veïnals, AMPA, sindicats...) i en les activitats veïnals, escolars, etc. Superar l'estereotip de l'immigrant dedicat només als temes propis de la immigració.

139. Aconseguir que els òrgans participatius específics de la immigració (consells, etc.) tinguin capacitat en la presa de decisions i que deixin de ser espais per rebre informacions sobre decisions ja preses per l'administració.

140. Aconseguir que aquests consells tinguin una projecció que vagi més enllà de l'Administració, és a dir, no només han d'interaccionar amb l'Administració sinó amb el teixit social que els envolta. I, al mateix temps, han de ser més independents per exercir com a grup de pressió sobre la mateixa Administració.

141. Promoure la participació de les persones immigrades en el teixit associatiu, especialment en les associacions que no són específicament d'immigrants.

142. Fomentar l'associacionisme en funció de les necessitats, mancances, etc., i no en funció de l'origen o la nacionalitat de les persones. Recuperar l'exercici del dret d'associació tal i com es recollia en la LO 4/2000. Crear hotels d'entitats als municipis necessaris.

143. Equiparar els drets polítics dels immigrants no comunitaris als dels comunitaris. Dret a vot que no estigui lligat a la nacionalitat sinó a la residència.

144. Concedir el dret a vot en les eleccions municipals i els comicis autonòmics a totes les persones immigrades amb residència estable, sense condicionar el dret a vot a la reciprocitat dels estats d'on són originaris les persones immigrades.

145. Garantir el dret a l'accés a la funció pública per a tota la població, eixamplant aquest dret a la població d'origen immigrant.

146. Recuperar l'exercici dels drets reconeguts a la LO 4/2000. Garantir els drets polítics de manifestació, associació i sindicació independentment de la situació jurídica.

147. Estendre i/o mantenir la universalització dels serveis públics. La nova Llei de Serveis Socials, actualment en fase parlamentària, ha de recollir com a titulars de les prestacions socials els estrangers presents a Catalunya (criteri de l'empadronament).

Als mitjans de comunicació

148. Millorar la imatge que es dona de la immigració en els mitjans de comunicació promocionant la presència de persones immigrades com a conductores de programes genèrics.

149. Superar el tractament de la immigració vinculada a problemes, fets dramàtics i negatius.

A les entitats de la societat civil i els partits polítics:

150. Potenciar la inclusió i participació de persones immigrades tant en les entitats com a les Administracions. S'han de desenvolupar les activitats de promoció i mediació adequades a aquesta finalitat.

151. Potenciar la participació de les persones immigrades en les associacions generals (de barri, AMPA, AFA, sindicats, etc.).

152. Facilitar la incorporació de persones d'origen immigrant a les estructures dels partits polítics, com a simpatitzants, militants o càrrecs de responsabilitat.

153. Incorporar, en els programes electorals i en general en els seus posicionaments públics dels partits polítics, temes d'interès pels ciutadans d'origen immigrant que estan fora de l'agenda hegemònica (per exemple la política exterior del govern envers els països d'origen, l'enviament de remeses, dificultats pels processos de reagrupament familiar, el paper de la UE davant el conflicte al Pròxim Orient...).

8. Migració i codesenvolupament

8.1. El vincle entre migració i desenvolupament als països d'origen. La situació de partida

El terme “codesenvolupament” té diferents accepcions, però en un sentit general es refereix a la relació entre la migració i el desenvolupament dels països d'origen. La contribució de les persones emigrants al desenvolupament, a través d'iniciatives econòmiques o empresarials, de l'ús de remeses, etcètera, és l'aspecte central de la idea de codesenvolupament. Tanmateix, en alguns moments el codesenvolupament ha estat vist com una forma de fer tornar immigrants als països d'origen, com si això pogués servir per regular els fluxos migratoris. Així es va plantejar en el pla GRECO del Govern espanyol de 2001. Aquesta visió la descartem totalment.

El codesenvolupament és una de les línies de treball, que afavoreix la participació activa de les persones migrants en el compromís pel desenvolupament de les seves comunitats d'origen i en el procés d'integració dels mateixos migrants en les seves comunitats d'acollida, ja que serveix no tan sols per analitzar, treballar i actuar sobre les necessitats concretes de les regions d'origen, sinó que també ajuda per afavorir el coneixement mutu de les societats.

En els països d'origen de la migració s'experimenta una creixent desigualtat econòmica i social unida a una forta rigidesa social, una inestabilitat política i la feblesa de l'estat, que repercuteix tant en la manca d'expectatives com en la desprotecció i manca de perspectives dels ciutadans. Les fortes mancances de desenvolupament econòmic i social i un mal repartiment dels beneficis del progrés constitueixen autèntics factors d'expulsió per a molts homes i dones.

També hi ha una desigualtat internacional creixent, fruit del nou sistema impulsat pel neoliberalisme i la intervenció de les grans corporacions multinacionals que augmenta els diferencials internacionals de renda i que és fomentada per les polítiques internacionals vigents.

En molts dels països d'origen existeixen col·lectius amb una concepció determinada de la paraula democràcia, a més també es donen situacions d'absència de democràcia o de democràcies de “baixa qualitat” caracteritzades per vincles massa estrets entre els poders religiosos, socials i els que estructuren l'Estat, sense oblidar els poders econòmics i la incidència que tenen les multinacionals. És en aquest context que l'organització de l'estat massa vegades es fonamenta en el nepotisme, el caudillisme o la corrupció, amb la qual cosa ni atén, ni representa extenses capes de població, que no tan sols se senten excloses de l'acció del govern sinó que molt sovint qüestionen la legitimitat de la democràcia i els seus mètodes per anomenar els governants que administren els estats.

El deute extern, les polítiques imposades pel FMI i el BM han arribat a ser factors desestabilitzadors de l'economia de molts països en desenvolupament i s'han convertit en elements impulsors d'emigració.

- ✓ La migració i el desenvolupament han estat tractats tradicionalment com a departaments separats. El codesenvolupament és un concepte nou que busca activar positivament la relació entre l'un i l'altre. L'activació positiva ha de dur-se a terme durant tot el procés, ja des de l'acolliment de l'immigrant, perquè només

enfortint la seva presència en la societat receptora pot ser agent de desenvolupament en la societat d'origen.

✓ Per això tractem aquest tema en l'últim apartat del document de consens. La persona integrada en la societat receptora té condicions millors per participar en activitats de codesenvolupament. Però en totes les fases (arribada, acolliment, integració) cal tenir en compte la perspectiva del codesenvolupament.

✓ Les remeses, particularment la forma d'utilitzar-les en els països d'origen, són de gran interès per al desenvolupament. El diner passa per quatre etapes: en primer lloc, cal retornar la despesa del viatge; en segon lloc, satisfà els problemes bàsics de la unitat familiar, que és més àmplia que la mitjana d'Europa (en alguns països la immigració ha esdevingut un projecte familiar, és a dir, una persona és enviada a un altre país perquè treballi i forneixi del necessari la família que queda al país d'origen); en tercer lloc, millora el consum domèstic; en quart lloc, impulsa processos productius (per exemple, la creació de negocis). Aquesta quarta fase és la més important en el codesenvolupament.

✓ Tanmateix, el codesenvolupament no es limita només a utilitzar les remeses. Hi ha un gran nombre d'accions en les quals poden participar els migrants, entre el país d'acollida i el d'origen, que constitueixen formes de codesenvolupament, si bé actualment encara no estan prou explotades ni tenen el suficient suport.

✓ Els immigrants, com a coneixedors de dues realitats complementàries que afecten a la seva realitat política, econòmica i social, tenen un paper per desenvolupar en l'enllaç entre els països d'origen i destinació, i com agents i actors tant de cooperació com d'integració. La cooperació pel desenvolupament en l'àmbit de les migracions amb la participació dels mateixos migrants, que fins molt recentment es trobava, en molts casos, en fase exploratòria, ha començat a ser una realitat palpable com demostren determinades experiències que en aquests moments ja funcionen en diversos països africans.

✓ Hi ha experiències interessants de codesenvolupament allà on s'ha reforçat: a) la capacitat dels migrants; b) la capacitat de decisió al Nord i al Sud; c) els incentius en positiu per part dels governs; d) la creació d'autèntiques comunitats transnacionals.

✓ Els països receptors d'immigració no acaben de creure's la seva situació d'interdependència envers els països emissors d'immigració. Mantenir el nostre nivell de benestar passa per donar als països menys desenvolupats l'ajuda que els pertoca, acomplint els acords internacionals respecte del 0,7 %. La majoria d'ajuda al desenvolupament és fungible, s'utilitza però no dura. A més, les administracions públiques confonen l'objectiu d'aquestes ajudes des del moment que són utilitzades per fomentar l'economia espanyola. Quan l'ajuda donada s'ha sumat al treball que ja s'està fent als països d'origen, quan l'ajuda ha enfortit les comunitats, ha servit per fomentar la feina entre les dones –centre de la unitat familiar–, per exemple amb microcrèdits, quan ha anat a parar a tots aquests projectes, realment l'efecte ha estat multiplicador. Malauradament, en moltes

ocasions en aquests projectes no s'hi involucra la gent local, no se n'aprofita la formació i experiència i, per això, resulta ineficaç.

- ✓ Cal una campanya pedagògica per superar la percepció de la societat occidental segons la qual massa vegades s'entén la cooperació amb els països menys desenvolupats com una forma de caritativisme, o sigui es dóna allò que ja no serveix, que es creu que no fa falta, s'aposta per la caritat sense entendre que no hi pot haver desenvolupament si no hi ha una implicació directa de les societats d'origen i d'acolliment en el desenvolupament conjunt de les societats.

8.2. Objectius del Consens

El Consens Social planteja el concepte de codesenvolupament partint de la idea que el subjecte central/actiu és la persona immigrant i per tant les decisions han de recaure sobre aquesta persona. Això no obstant, també cal tenir en compte que la persona immigrant es troba en molts casos en situació precària, havent d'enfrontar moltes dificultats a l'hora d'integrar-se a casa nostra. Com més gran sigui la integració, més oportunitats hi ha per al codesenvolupament.

- ✓ Cooperar per la construcció d'un nou ordre mundial sustentat en la lògica de l'Estat de dret, en la vigència de la solidaritat internacional, en les pràctiques democràtiques i en la cultura i l'organització social dels pobles i comunitats.

- ✓ El codesenvolupament no pot ser un mecanisme de control dels fluxos migratoris, no ja per motius morals, sinó perquè simplement no funciona. Una de les finalitats del codesenvolupament ha de ser promoure que els migrants puguin unir-se i multiplicar els esforços que fan individualment. Treballar per la construcció d'un ordre social més just. Exigir que la política exterior, econòmica i de cooperació, estiguin enfocades cap a un desenvolupament que serveixi per igualar les diferències entre el Nord i el Sud.

- ✓ Cal apropar la ciutadania al concepte de codesenvolupament. Cal difondre aquest concepte, poc conegut per la majoria de la nostra societat. Fins i tot les persones immigrades tenen poc coneixement d'aquesta modalitat de creixement.

8.3. Propostes i recomanacions

A les administracions públiques:

154. Incentivar els processos de codesenvolupament i donar-hi suport, tant amb la facilitació de recursos com amb la presa de mesures legals adequades per poder portar-los a terme.

155. Regular per normativa que l'immigrant que participa en un projecte de codesenvolupament no perdi la residència encara que surti del nostre país per un període de més de sis mesos. La normativa actual dificulta la participació en projectes d'aquesta mena.

156. Establir obligacions de suport per part de les Administracions públiques per dotar de recursos els projectes de desenvolupament, ja sigui directament o donant suport a accions preses pels sectors no governamentals. També és important que l'Administració adapti els seus procediments, lleis, etc., a la realitat canviant de la societat; per exemple, recollint les peculiaritats de les entitats de persones migrades quan es redacten les bases de les convocatòries públiques.

157. Treballar perquè els poders polítics i socials exigeixin als poders econòmics, i en especial a les empreses transnacionals, el desenvolupament de pràctiques ètiques en les seves inversions a tots els països, tant als rics com als empobrits.

158. No vincular les iniciatives de codesenvolupament al retorn dels immigrants als seus països d'origen o a les polítiques de control migratori i més si es veu el codesenvolupament com un instrument afavoridor de les relacions d'interculturalitat que sorgeixen entre les comunitats.

A tots els agents implicats:

159. Generar espais de debat i diàleg entre els diferents actors del desenvolupament.

160. Fomentar la col·laboració, ja sigui puntual o a llarg termini, entre ONG locals del país d'origen i d'aquí, ja siguin d'immigració o de cooperació sense crear estructures cares i feixugues.

161. Millorar i enfortir els mecanismes de coordinació i treball conjunt entre associacions de la immigració i les ONG de desenvolupament. Per exemple, amb trobades periòdiques, amb la creació d'un directori d'entitats, amb la creació d'un consell assessor per a associacions d'immigrants, etc.

162. Analitzar el paper de les remeses amb deteniment, i tenir ben clar que mentre que el codesenvolupament és una iniciativa col·lectiva, la remesa és una iniciativa individual. Les remeses tenen origen privat i, per tant, no s'ha de pretendre que siguin gestionades externament, sinó que és l'immigrant qui té el dret de gestionar-les i decidir què en fa. Aleshores, com podem aconseguir que els immigrants s'involucrin en processos productius als seus països? Com poden fer-ho a través de les remeses? És urgent obrir un debat sobre aquest aspecte, però encara és més urgent assegurar que la tramesa de remeses sigui segura, ràpida, i que costi com menys diners millor.

163. Concebre els projectes de codesenvolupament com a projectes de llarg termini, al revés dels projectes de desenvolupament, que sovint tenen terminis curts. La naturalesa dels projectes de desenvolupament pot ser diversa i els agents que puguin participar-hi també (associacions d'immigrants, ONG de desenvolupament, empreses privades, etc.).

164. Promoure iniciatives en les comunitats d'origen que permetin la utilització de les trameses enviades al servei de desenvolupament local. Les xarxes d'estructures financeres locals (o petites cooperatives d'estalvi i crèdit) poden significar un canal per a l'accés al crèdit i la dinamització de les petites economies locals dels entorns que sofreixen les conseqüències de la migració.

ANNEX

Conclusions més importants per a la seva difusió davant l'opinió pública

L'Assemblea d'entitats participants en el Consens Social sobre Migracions a Catalunya, va celebrar els dies 21 i 22 d'abril de 2006 unes Jornades de treball en les quals va aprovar el document de conclusions que tanca la primera etapa del procés català sobre aquelles temàtiques considerades essencials sobre el fet migratori. El clima dominant en aquestes Jornades va afavorir l'aprovació per consens del document que ara presentem i del qual extraiem les següents idees i propostes per donar a conèixer a l'opinió pública:

El Consens Social sobre Migracions és un compromís per construir un futur de convivència i cohesió en una societat en què la immigració és, i continuarà essent, un destacat component del nostre desenvolupament demogràfic, econòmic i social. Un compromís que, en primer lloc, s'ha aconseguit per part d'un conjunt d'organitzacions socials, però per al qual convoquem a totes les institucions públiques, a totes les forces polítiques i al conjunt de la ciutadania.

La xarxa impulsora d'aquest procés de consens l'han constituït 26 entitats catalanes. Als tallers previs a aquesta Assemblea han participat persones de 155 entitats: als tallers de Barcelona, 70 entitats; als de Lleida, 19 entitats; als de Girona, 43 entitats; als de Tarragona, 10 entitats, i als de Vic, 10 entitats. Les Jornades han comptat amb la participació de 129 persones, representants de les diferents entitats que conformen el Consens.

El Consens Social sobre Migracions ha posat de manifest que l'increment de la immigració no és el causant de determinades mancances estructurals que afecten el conjunt de la ciutadania, sinó que les ha posat en evidència. Per això, pretén impulsar un tractament del fet migratori sobre unes bases diferents de les que ara dominen a les societats occidentals. Un tractament en què les prioritats es posin en la bona acollida i en el desenvolupament de mesures per assegurar la cohesió i la inclusió social. Assegurant que els nousvinguts assoleixin en un termini breu la plena equiparació de drets amb la resta de la ciutadania. En definitiva, vetllant per assegurar un futur de convivència sobre aquestes bases d'igualtat de drets i plena integració.

Destaquem alguns dels aspectes del document consensuat.

L'habitatge es considera un dret del qual han de gaudir totes les persones en les mateixes condicions. Per això considerem necessari, primer, que s'incrementi l'habitatge protegit i el social, i segon, que s'intervingui en el mercat de lloguer tot combatent fermament la discriminació i els abusos als quals es veu abocat específicament el col·lectiu d'immigrants.

Considerem positiu el desenvolupament d'instruments de mediació per facilitar l'accés a l'habitatge de les persones immigrades. Creiem que també es necessita que les

institucions públiques abordin amb decisió la lluita contra les exigències abusives que s'estan produint en el mercat de lloguer. També creiem necessari el desenvolupament d'allotjaments de primera acollida per atendre situacions específiques d'immigrants i refugiats.

La inserció laboral de les persones immigrades i refugiades ha de donar-se en condicions d'igualtat i no discriminació. Afirmem que les persones immigrades tenen el mateix dret que les autòctones a ocupar qualsevol lloc de treball. Creiem, per altra banda, que les institucions públiques i els agents socials han d'intervenir, de forma molt més àmplia i decidida del que ho han fet fins ara, contra la discriminació, les irregularitats i els abusos amb què s'està produint la inserció laboral de la immigració.

Considerem necessari l'increment en la lluita contra l'economia submergida, així com l'ampliació dels canals legals d'immigració perquè l'accés al treball es faci de forma legal des del primer moment. A més, creiem que cal que es faciliti l'accés de les persones immigrades a la formació ocupacional i als llocs de treball d'acord amb la seva experiència i formació. Han de resoldre's amb urgència els problemes i retards que es donen en la convalidació dels títols.

Volem fer un esment especial a la necessitat d'acabar amb els inconvenients que comporta el règim especial de la Seguretat Social per a les treballadores i els treballadors del servei domèstic. Considerem que l'existència d'aquest règim especial, així com el també règim especial de treballadors agrícoles, és anacrònic i especialment lesiu en una societat d'immigració com la nostra.

El dret a la salut i l'accés al sistema sanitari requereixen millores estructurals que no s'han fet al ritme del creixement poblacional a Catalunya. La immigració ha posat de manifest la manca de recursos, i s'ha generat cert risc de conflictivitat social en la mesura en què part de la població percep aquesta mancança com una qüestió de competència pels recursos.

L'accés de les persones immigrades a la sanitat en condicions igualitàries planteja, a més, certes necessitats d'adaptació del sistema, generades per les característiques dels processos migratoris i les particularitats culturals que es posen en contacte. Considerem necessari el desenvolupament de serveis de mediació intercultural, així com la creació de nous instruments per a la formació dels professionals, i el desenvolupament d'equips multidisciplinars que facilitin la millora de l'atenció sanitària en l'actual context de diversitat cultural.

També cal millorar la planificació del sistema sanitari, potenciant actuacions preventives amb programes específics, implicant-hi plenament el teixit associatiu dels barris.

L'educació juga un paper essencial per a la cohesió i la integració a la societat de la immigració. Però no ha de ser vista com quelcom que es dona només a l'escola: és també molt important l'educació en el temps de lleure i l'educació de persones adultes en l'actual marc migratori.

L'escola ha de dotar-se dels recursos necessaris per donar la resposta adequada a les necessitats que planteja un alumnat cada cop més diversificat i en nombre creixent. És important evitar problemàtiques com la fugida d'alumnat autòcton de determinades escoles, el que exigeix un replantejament de la política educativa de matriculació. Són també importants altres aspectes com la millora de la informació per als familiars i la potenciació de la seva participació a les associacions, la formació dels professionals, o el desenvolupament de recursos de mediació.

Ha d'assegurar-se la participació sense discriminació de l'alumnat immigrant a les activitats extraescolars. Així com potenciar-se la participació de la població immigrada als espais culturals i esportius, i a totes les activitats comunitàries del temps d'oci.

El coneixement de la llengua catalana és, a part d'un deure de tota la ciutadania, una mostra d'implicació amb la realitat on s'ha triat viure i un exemple de respecte cap a la comunitat a la qual s'arriba. Les entitats i l'administració han de fer un esforç per potenciar l'ús de la llengua catalana.

Els serveis socials intervenen de forma destacada per garantir la cohesió social. Entenem que la població immigrada ha de ser atesa pels serveis ordinaris amb què s'atén el conjunt de la població (serveis socials o d'atenció a la ciutadania); però, al mateix temps, afirmem la necessitat de serveis específics per atendre determinades necessitats que són específiques de les persones immigrades, especialment en la primera fase de la seva arribada.

Per tal d'assegurar que la tendència principal sigui l'atenció pels serveis ordinaris o normalitzats, aquests han d'adequar-se a l'actual context de recepció de població immigrada i d'ampliació de la diversitat cultural. Creiem important la formació dels professionals per a la gestió intercultural dels serveis, així com l'eradicació dels prejudicis i estereotips racistes. Afirmem, per altra banda, la conveniència d'apostar per un ampli desenvolupament dels serveis de mediació intercultural.

En aquest marc, tant els serveis socials com els que proveeixen les entitats han de comptar amb més recursos econòmics. A més, han de fer-se les reformes legals necessàries per a l'ampliació dels drets d'accés a tots els serveis socials per al conjunt de la població, inclosa la immigrada.

El plantejament intercultural per al qual apostem es caracteritza pel reconeixement del valor positiu i enriquidor de la diversitat cultural, així com per la consolidació dels principis democràtics com a valors comuns del conjunt de la població. Creiem que els més grans esforços han de centrar-se en destacar el que ens uneix, dins d'un marc multicultural de laïcitat i igualtat de drets, però sense que això comporti negació de la diversitat cultural i religiosa.

La pluralitat religiosa ha d'acomodar-se plenament a la nostra societat. S'ha de donar reconeixement a totes les religions i les seves denominacions, i s'ha de posar fi a les traves socials i administratives que algunes pateixen, especialment quan es tracta de construir nous centres religiosos.

Creiem que s'ha de combatre amb fermesa el desenvolupament de moviments xenòfobs. És necessari actuar decididament contra els grups racistes que han anat apareixent per diversos llocs de Catalunya. Al mateix temps, s'han de dedicar més

esforços a l'explicació de les migracions i els seus efectes favorables, així com a l'educació per a l'eradicació dels prejudicis racistes, l'antisemitisme i la islamofòbia.

Els mitjans de comunicació juguen un paper important en la difusió de conceptes que poden actuar a favor o en contra de la convivència i la cohesió social. Creiem que han de comptar amb un codi ètic que posi fi a la visió negativa que segueix difonent-se de la immigració, i als estereotips que genera la utilització inadequada d'informació sobre la procedència o l'origen ètnic. És important també que els mitjans reflecteixin, en la composició de les seves plantilles, la diversitat d'orígens existent a la nostra societat.

La participació ciutadana de les persones immigrades és un factor clau en la recerca d'una societat cohesionada. Hi ha un primer nivell participatiu format per les pròpies associacions de la immigració, que ha de comptar amb el recolzament institucional adequat. Però els majors esforços han de centrar-se en afavorir la inclusió de les persones immigrades en totes les vies de participació que ofereix la Societat receptora (ONG, sindicats, entitats culturals, esportives i festives, entitats veïnals, etc.).

La concessió del dret de vot en eleccions locals (com també en autonòmiques i europees) a totes les persones immigrades amb residència estable és una qüestió que ja no pot esperar més, i sense la qual no és possible culminar la seva integració ciutadana. El pas donat pel Parlament espanyol a favor de potenciar els acords de reciprocitat amb altres països ens sembla del tot insuficient, en qualsevol cas, hauria de traduir-se en actuacions del Govern que encara no estan plantejades. Creiem que ara s'ha de donar el pas de concedir aquest dret als residents no comunitaris sigui quin sigui el país d'origen del que procedeixin, i per a això han d'iniciar-se de seguida les reformes legislatives que siguin necessàries.

A més del document consensuat del qual s'han extret els aspectes senyalats, les entitats participants en les Jornades han decidit donar continuïtat al Consens Social sobre Migracions desenvolupant les següents actuacions:

- ✓ Mantenir la xarxa impulsora del Consens i ampliar-la amb les entitats que vulguin incorporar-s'hi.
- ✓ Crear la infraestructura necessària per donar continuïtat al procés de consens, tot mesurant la inversió de temps i recursos exigida a les entitats per no perdre en participació. I, en aquest sentit, està previst realitzar un primer taller dedicat a treballar les propostes de base jurídica que impliquen una reforma de la llei.
- ✓ Presentar les propostes del Consens a les institucions públiques, als partits polítics, entitats socials i al conjunt de la societat.
- ✓ No perdre la vinculació amb l'àmbit estatal, seguir participant en el debat del Consens en aquest nivell i estar present en el proper Fòrum Social Mundial de les Migracions.

- ✓ Preparar futurs debats, entorn als següents temes: la reforma de la legislació d'estrangeria, el paper dels mitjans de comunicació, definir tasques de sensibilització, etc.
- ✓ Desenvolupar el Consens als municipis catalans i als barris. Fer-ho d'acord amb els projectes plantejats pels agents socials.
- ✓ Recolzar des del Consens iniciatives com ara taules de convivència i ciutadania que van en la mateixa direcció i que es porten a terme en els diferents territoris de Catalunya.